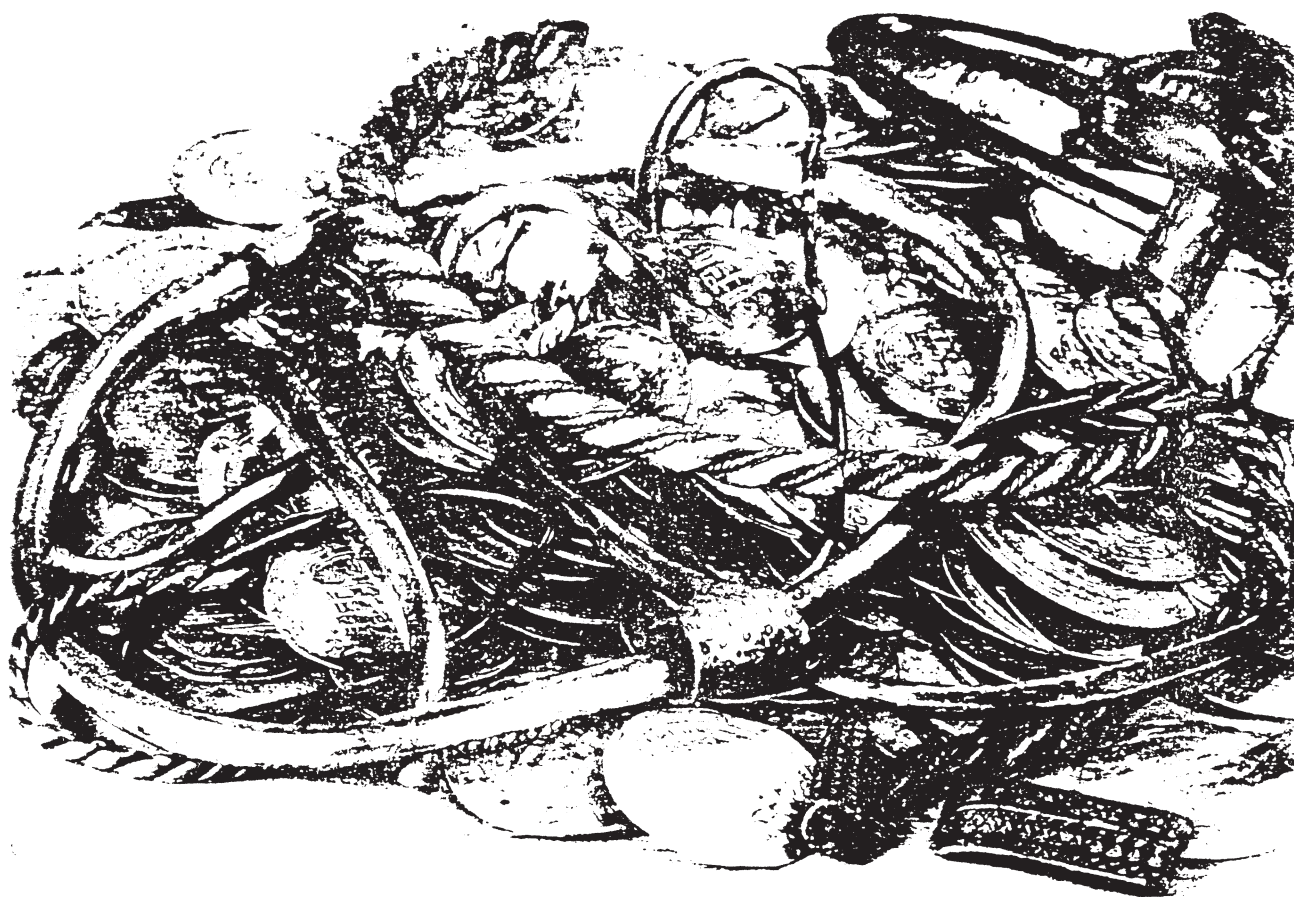

VIKINGATIDA SILVERMYNT

EN STUDIE AV MYNTFYND GJORDA
PÅ ÖLAND OCH KALMARKUSTEN

Uppsats i påbyggnadskurs i arkeologi
vid Stockholms universitet vt 1992

av SVEN KARLSON

Handledare: Kenneth Jonsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INTRODUKTION	Sid 1
1.1.	Inledning	1
1.2.	Definitioner	2
1.3.	Tidigare forskning	2
1.4.	Syfte	4
1.5.	Frågeställningar	4
1.6	Hypotes	5
1.7.	Avgränsning	5
1.8.	Material	5
1.9.	Metod	6
1.10	Datering	7
1.11	Klimat- och kulturutveckling	8
1.12	Disposition	11
2	MYNTFYNDEN PÅ ÖLAND	11
2.1	Inledning	11
2.2	Fynden	11
2.3	Myntens ursprung och kronologi	15
3	MYNTFYNDEN I KÖPINGS SOCKEN PÅ ÖLAND	17
3.1	Inledning	17
3.2	Fynden, myntens ursprung och kronologi	18
4	MYNTFYNDEN I SOCKNARNA PÅ KALMARKUSTEN	22
4.1	Inledning	22
4.2	Fynden, myntens ursprung och kronologi	22
5	RUNSTENAR OCH RUNINSKRIFTER FRÅN ÖLAND OCH KALMARKUSTEN	29
6	HANDELSLEDERNA	31
7	FÖRKLARINGAR TILL MYNTDEPÅERNAS UPPKOMST	32
8	DISKUSSION OCH TOLKNING AV MYNTFYNDEN	33
8.1	Myntcirkulationen	33
8.2	Myntfynden på Öland	34
8.3	Myntfynden i Köpings socken på Öland	35
8.4	Myntfynden i socknarna på Kalmarkusten	36
9	SLUTSATSER OCH SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNINGAR	36
10	SAMMANFATTNING OCH SLUTORD	38

FÖRKORTNINGAR	40
LITTERATUR	41
FIGURFÖRTECKNING	45
TABELL	46
DATALISTOR	47

1.1 INLEDNING

I landskapet Öland och på Kalmarkusten i landskapet Småland, Kalmar län, se karta Fig. 1., har gjorts ett stort antal fynd av mynt från vikingatiden. Fynden har i huvudsak varit s.k. skattfynd men även fynd i gravar, vid kyrka och på boplatser, vanligen av ensamfunna mynt, förekommer.

Fynden utgörs under 800- och 900-talen av i huvudsak arabiska mynt, dirhemer och under 1000- och 1100-talen av främst tyska mynt men även danska och engelska mynt är då vanligt förekommande. Fynden är ofta s.k. tillfällighetsfynd, framkomna vid plöjning och grävningar av ortsbefolkningen. Många fynd har sannolikt aldrig anmälts till myndigheterna. Särskilt gäller detta tidiga fynd. På senare tid har mynt olagligt plockats från öländska åkrar med användande av metalldetektorer och dylikt.

Öland är näst efter Gotland och Skåne det svenska landskap, där man gjort de flesta fynden och påträffat störst antal mynt från vikingatiden. Skåne tillhörde dock Danmark under denna tid.

Kalmarkustens fynd är av olika anledningar mindre omfattande. Regelrätta utgrävningar har inte förekommit så ofta i detta område.

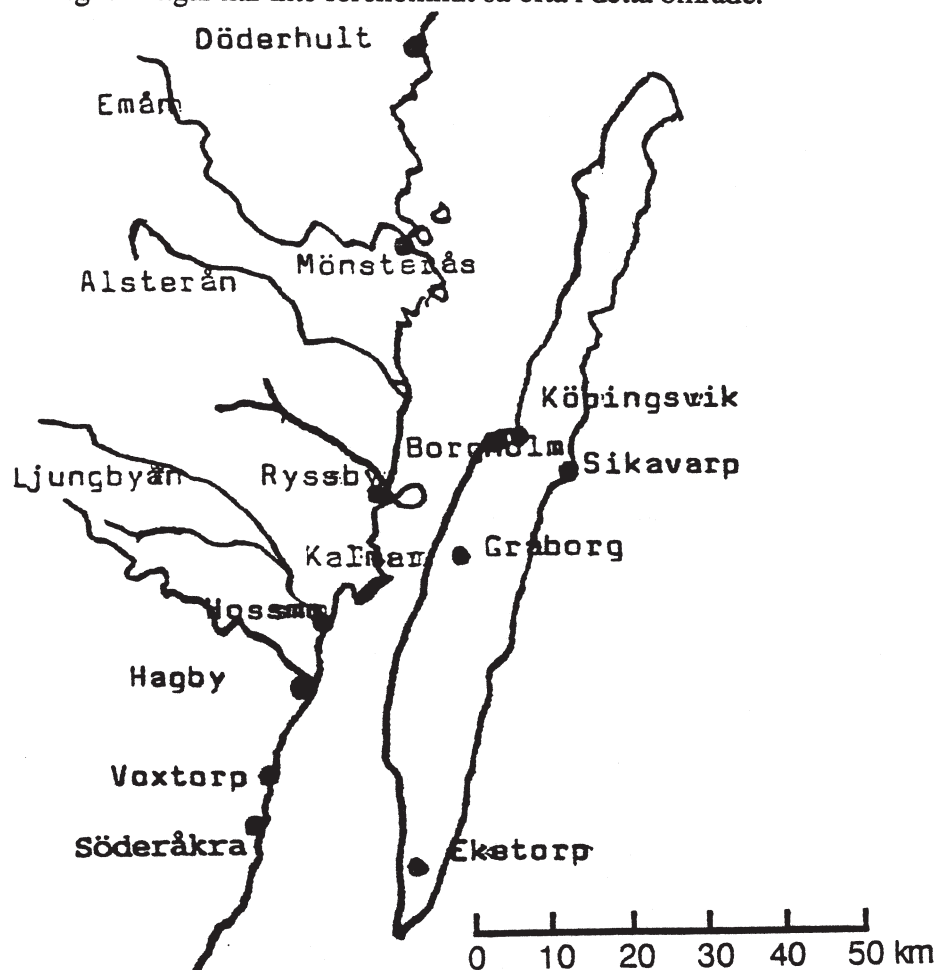

Fig. 1. Karta över Öland och Kalmarkusten

1.2 DEFINITIONER

Följande definitioner synes erforderliga för uppsatsen.

Med mynt, av latinska moneta, avses ett metallstycke av bestämd halt och vikt, avsett till betalningsmedel, värdemätare eller värdebetalningsmedel (Bonniers konversationslexikon, IX, spalt 1237).

Med vikingatiden avses här tiden ca 800 - ca 1150.

Begreppet Kalmarkusten omfattar de på fastlandet belägna, närmast Öland gränsande socknarna, från söder räknat Söderåkra, Voxtorp, Ljungby, Kalmar, Ryssby, Mönsterås och Döderhult, se kartor Fig. 8 och 9.

Öland är ett naturligt avgränsat område. Köpings socken på ön omfattar sedan gammalt byarna Klinta, Solberga och Vagnborga med Köpingsvik som centralort, se kartan Fig. 7.

Med skattfynd avses en deposition på en plats med minst två mynt. Innehållet i ett skattfynd kan representera en under en längre tid samlad förmögenhet. Skattfynd har även betecknats som depåfynd.

Begreppet lösfynd avser fynd av mynt som hamnat i jorden vid olika tillfällen, även om fyndlokalen, som för kyrkfynden, ofta är liten. De kan ha varit i lokal cirkulation på orten.

Fynddefinitionerna ansluter sig till de definitioner, som ställts upp av Kenneth Jonsson (Jonsson 1975: 88 och 96).

Vidare kan nämnas att skattfynden i regel är s.k. slutna fynd, t.ex. har mynten lagts i en kruka eller i ett paket eller dylikt. Ett lösfynd kan gälla ett ensamfunnet mynt, som tappats vid en boplats eller på en handelsplats.

Ett hopat fynd anger att mynt successivt tappats/lagts ned vid olika tillfällen på en geografiskt begränsad fyndlokal, t.ex. en boplats eller en husgrund. Med ett blandat fynd avses ett fynd som innehåller flera myntslag.

1.3 TIDIGARE FORSKNING

Mårten Stenberger lämnade redan 1933 i sin avhandling om Öland under äldre järnåldern, vilken i huvudsak var en bebyggelsehistorisk undersökning, en redogörelse för skattfynden m.m. av vikingatida mynt på Öland (Stenberger 1933: 71 ff). Han redovisade här de vikingatida gravfynd, som han kände till från ön (82 st.), och nämner bl.a. fynden av mynt. Ett stort antal fynd med karaktär av slutna fynd har han rubricerat som gravfynd. Han har daterat det övervägande flertalet gravfynd till tionde århundradet. Han anser det stora flertalet fynd vara att betrakta som kvinnogravar och att en utpräglad koncentration har skett av gravfynden till öns östra kuststräcka, liksom de stora silverskatterna från vikingatiden, 53 st. (Stenberger 1933: 77 f.).

Enligt Stenberger finns ett centrum för skatter i trakten av Köpingsviken. Han anser att den funna grupperingen av grav- och skattfynd torde ge ett riktigt uttryck för befolkningsfördelningen på ön under vikingatiden och att Öland har spelat roll som ett viktigt handelscentrum i Östersjön (Stenberger 1933: 79-80).

Stenberger har senare i *Det forntida Sverige* behandlat svenskarna i österled under vikingatiden och angivit orter och färdvägar (Stenberger 1964: 652 ff). Han påpekar att den arabiska myntströmmen till Norden upphörde omkring år 1000 och anser främsta orsaken härtill vara att finna inom den arabiska världen själv (Stenberger 1964: 736).

Karl-Gustav Petersson har vid arkeologiska utgrävningar funnit mynt i Klinta på Öland, ett arabiskt silvermynt med slutår 801-804 (Petersson 1958:134) och i Slubbemåla i Mönsterås socken på fastlandet, främst arabiska och tyska mynt, slutår 970-980 (Petersson 1963:286-323). Den numismatiska granskningen har i det senare fallet gjorts av Ulla S. Linder Welin.

Karl-Gustav Petersson har vidare i en otryckt licentiatavhandling behandlat det vikingatida Köping på Öland (Petersson 1964).

I olika arbeten har Ulf Erik Hagberg granskat vikingatida fynd, bl.a. silvermynt i Klinta och Köping på Öland (Hagberg 1973:209). Han anser att Köping under 1000-talet måste ha varit av central betydelse som marknads- och tingsplats (a.a. 218).

Nils Blomkvist har diskuterat silverskatternas värde för lokalisering av fjärrhandelsplatser (Blomkvist 1974:63 ff). Han har också framhållit att under årtiondena kring 1200 var Kalmarsund en världshandelsväg, eftersom tidens kustberoende sjömansteknik drog en av de viktigaste farlederna mellan Västerlandet och Ryssland härförbi (Blomkvist 1989:33).

Hella Schulze har undersökt järnåldersgravfälten i Köpings socken och konstaterar att den största koncentrationen av gravar (35 av 76 st.) finns i Köpingsvik och därefter i den nordöstra delen av socknen (13 st.) i St. Dalby. Hon har framhållit att i Köpings socken dominerar den yngre järnåldern (Schulze 1987:134). Hon har tillsammans med Marianne Johnson granskat arkeologiskt material i Köpingsvik. Denna plats ingår i en grupp vikingatida - tidigmedeltida handelsplatser, som inte blev städer (Schulze 1990:20 f).

Märit Thurborg har vidare granskat regionala ekonomiska strukturer och analyserat öländska silverdepåer 800 - 1100 (Thurborg 1986).

Kenneth Jonsson har behandlat vikingatida skattfynd och den sena anglosaxiska myntningen (Jonsson 1987). Vidare har han kommenterat och analyserat ett stort antal vikingatida skattfynd i Sverige, bl.a. fyndet på Revsudden i Ryssby socken (Jonsson i korrektur:253).

Majvor Östergren har i samband med arkeologiska utgrävningar på Gotland

granskat silverskatter och boningshus och funnit nära samband mellan fyndplats och bebyggelse (Östergren 1983 och 1989).

Britta Malmer har vidare i sin avhandling om nordiska mynt före år 1000 behandlat myntens kronologi och präglingsområden och angivit riktlinjer för tre olika ämnesområden: myntbestämning, mynthistoria och myntforskningens metodik (Malmer 1966:242 ff). Hon har även närmare kommenterat och analyserat Olof Skötkonungs mynt (Malmer 1965). Slutligen har hon kunnat konstatera att Sigtuna är Sveriges första myntort och att de första svenska mynten tillverkades där på 990-talet (Malmer 1991:11 ff).

I meddelanden från Kalmar län, utgivna av länets fornminnesförening, har Manne och Erik Hofrén behandlat Kalmarbygdens fornminnen och myntfynd, t.ex. Skäggenäs, en småländsk kustbygd och Vikingabygden vid Ljungbyån (Hofrén, M.1944:49 respektive Hofrén, E. 1961:99).

Uppgifter har också hämtats ur fornminnesregistret, Antikvariskt- topografiska arkivet (ATA), Sveriges runinskrifter och handlingar i Kalmar Läns Museum.

1.4 SYFTE

Syftet med denna uppsats är att försöka finna ett mönster för hur den vikingatida myntfördelningen - fyndplats, ursprung och kronologi - var på Öland som helhet och för Köpings socken på ön samt hur myntfördelningen var på angränsande fastland, d.v.s. vissa angivna socknar på Kalmarkusten.

Denna region omfattar således hela Öland och de angivna socknarna på fastlandet. Jag avser att jämföra myntfynden på Öland som en helhet med fynden på fastlandssidan samt med fynden från Köpings socken, främst den vikingatida handelsplatsen vid det nutida Köpingsvik.

1.5 FRÅGESTÄLLNINGAR

Det finns en hel mängd frågor man kan ställa när det gäller de vikingatida myntfynden på Öland och Kalmarkusten. Man kan lägga numismatiska aspekter men även arkeologiska och historiska sådana kan anföras för att komma fram till en vettig bedömning av fynden.

Följande frågor synes mig vara centrala och berörs i uppsatsen nämligen

1. Har myntcirkulation förekommit i regionen Öland - Kalmarkusten undervikingatiden, d.v.s. ca 800 - 1150?
2. Vilka myntslag har dominerat under denna tid?
3. Finns det regionala likheter eller olikheter i myntfynden?
4. Hur har mynten kommit till Öland och Kalmarkusten ?
5. Varför lades mynten ned i skattfynden och lämnades sedan kvar?

1.6 HYPOTES

Myntfynden på Öland och Kalmarkusten och deras sammansättning skall ge en bild av den ekonomiska utvecklingen i området.

Jag har utgått från att under vikingatiden har Köping på Öland, nutida Köpingsvik, strax öster om Borgholm, varit en mötesplats eller handelsplats, detta till följd av platsens läge vid en skyddad, grund havsvik och de många fynd av olika slag som gjorts där.

Vidare har jag antagit att Kalmarsund sedan gammalt har varit den stora trafikleden i detta område, närmast på grund av kustfartens stora betydelse.

1.7 AVGRÄNSNING

Vikingatiden på Öland och angränsande fastland, Kalmarkusten, har jag, som nämnts i avsnitt 1.2., räknat från ca 800 till ca 1150 e. Kr. Det gäller ca 350 år, under vilken tid stora förändringar inträder.

Det har varit naturligt att behandla Öland för sig som en helhet. Kalmarsunds betydelse som trafikled har gjort att jag även har velat granska fynden i Köpings socken och vissa socknar på Kalmarkusten.

Avgränsningen av området vid Kalmarkusten har definierats under avsnitt 1.2.

Jag har inte behandlat mynten i detalj, dock med något undantag, se fyndet från Revsudden i Ryssby socken (sid 23) på Kalmarkusten.

Fyndomständigheter har jag kommenterat endast såvitt avser fynden i Söregärde i Ryssby socken och i Slubbemåla i Mönsterås socken (sid 22 och 24).

1.8 MATERIAL

I Sverige har ett mycket stort antal fynd gjorts av silverskatter och mynt från vikingatiden. Framför allt gäller detta Gotland, där ca 145 000 mynt registrerats, men även Öland visar rika fynd, närmare 10 000 mynt. Totalt räknar man med att ca 220 000 mynt/myntfragment återfunnits från vikingatiden i Sverige. I denna summa ingår 24 333 mynt, funna i Skåne, och 6 144 mynt, funna i Blekinge. Som tidigare nämnts tillhörde Skåne under vikingatiden Danmark, medan Blekinge enligt Wulfstan tillhörde Sverige (Wulfstans resa). Fynden i Skåne och Blekinge nämns här eftersom de kan ha samband med kusttrafiken till och från Öland och Kalmarkusten.

Alla i Sverige kända myntfynd är eller kommer att bli publicerade i CNS, d.v.s. Corpus Nummorum Saeculorum IX-XI qui in Suecia reperti sunt, utgiven av en kommitté underställd Vitterhetsakademien. I CNS finns alltså angivna myntfynd i Sverige från 900-talet t.o.m. 1100-talet.

Till grund för uppsatsen ligger de datalistor som Numismatiska

forskningsgruppen vid Stockholms universitet har ställt till mitt förfogande. Datalistorna visar fyndens inventarienummer, slutår (TPQ = Terminus Post Quem) för fyndet, fyndplats, socken, fyndår, antal mynt, ursprung m.m.

Av listorna framgår att på Öland har under åren 1761-1983 påträffats fler än 9 734 vikingatida mynt/myntfragment, fördelade på 166 fynd. För Köpings socken redovisas 60 fynd med sammanlagt 1 167 mynt och för vissa angivna socknar på Kalmarkusten 12 fynd med sammanlagt 748 mynt/myntfragment. År 1990 har tre lösfynd av tyska mynt gjorts i Köpingsvik, se sid. 10.

Jag har också studerat vikingatida myntfynd hos Kungl. Myntkabinettet vid Statens Historiska Museum och hos Kalmar Läns Museum.

Runinskrifter på runstenar har också redovisats från undersökningsområdet, liksom vissa uppgifter om handelsleder.

De litterära källorna som behandlar färderna österut och söderut från Sverige är sparsamma. Här kan nämnas Adams av Bremen *Gesta hammaburgensis ecclesiae pontificum*, som fullbordades före 1075. Han beskrev "öarna i norr", d.v.s. Skandinavien, och omnämner köpmän på många ställen (Sawyer 1985:30 och 161).

I Sverige går de tidigaste kungalängderna inte längre tillbaka än till Olof Skötkonung, som antogs ha varit den förste kristne kungen (Carlsson 1961). Den första historiska beskrivningen av en landsdel i Sverige är förmodligen Gutasagan, som tillkom på 1200- och 1300-talen (Sjöholm 1977:94-110).

Nestorskrönikan skrevs i Kiev i början av 1100-talet och hämtade i stor utsträckning sitt material från 1000-talet. Den är en dynastisk krönika, ägnad furstarna av Kiev, vilkas ursprung följs tillbaka till Rurik, en varjag, d.v.s. skandinav (Sawyer 1985:33).

Vidare finns Vita Ansgarii, författad omkring 875 av Rimbert, Ansgars lärjunge och efterträdare som biskop av Hamburg-Bremen. Det är en levnadsbeskrivning över Ansgar, född 801, död 865.

Slutligen kan erinras om en förstahandsberättelse om ruserna från tidigt 900-tal, författad av Ibn Fadlan, en deltagare i en islamsk beskickning som kalifen al-Muktadir 921 sände till volgabulgarerna. Deras konung hade beslutat att övergå till kristendomen (Sawyer 1985:42).

Ibn Fadlans uppgift att ruserna var av nordiskt ursprung bekräftas enligt Sawyer. De var krigare och köpmän och handlade med pälsverk och slavar (a.a. 44 och 144).

Eftersom de skriftliga källorna är få blir mynt och myntfynd goda historiska källor för vikingatiden.

1.9 METOD

En jämförande metod har använts för en bedömning av myntfynden på Öland som helhet samt i Köping socken och i socknarna på Kalmarkusten.

Det blir i princip fråga om att söka fastställa sådana kategorier som likhet, rum och tid i det framtagna materialet (Moberg 1969: 190).

Man skulle även kunna använda en analytisk metod, d.v.s. en granskning i detalj av ett skattfynds innehåll och bestämma myntens ursprung och kronologi m.m., vilket kräver ingående kunskaper i numismatik. Jag har i huvudsak sökt använda mig av den jämförande metoden.

Jag försöker först lämna en numismatisk beskrivning för att sedan komma fram till en tolkning av materialet. Även arkeologiska och historiska aspekter anläggs vid granskningen av myntfynden.

1.10 DATERING

När det gäller skattfynd, d.v.s. i regel slutna fynd, kan man räkna med att mynten nedlagts samtidigt. Slutmyntet för fyndet, dvs det yngsta myntet där detta går att fastställa, blir då utgångspunkten för dateringen. Man betecknar tiden för slutmyntet som Terminus post quem (TPQ) d.v.s. tiden "Efter det att", eller med andra ord ~~tididifare~~ tänkbara tidpunkter för depositionen

Nedläggningen bör i regel inte ha ägt rum alltför lång tid efter slutmyntets prägling och viss cirkulationstid. Tillverkningstiden kan vara en dag, medan cirkulationstiden kan variera. Viss osäkerhet föreligger således alltid vid en datering.

För arabiska mynt är dateringen lättare eftersom myntort, årtal för präglingen och myntutgivarens namn i princip alltid anges på myntet. Enär månåret gäller i arabisk tideräkning, får året omräknas till västerländsk tid.

Övriga fynd av mynt får dateras från andra utgångspunkter. De yngsta mynten i ett skattfynd utgör som nämnts en tidsgräns närmast myntens nedläggning i depån och sannolikt har mynten lagts ned inte alltför lång tid efter det att de yngsta mynten präglats och en viss cirkulationstid förflutit. Mynten kan komma från olika områden, t.ex. finns ofta tyska och engelska mynt i samma depå. Birgitta Hårdh har påpekat att i många fynd med mynt från olika områden är de yngsta mynten från varje område daterade vid samma tidpunkt (Hårdh 1976: 42-43).

Tidsgränsen bakåt vid en datering kan vara svårare att bestämma och blir ofta osäker. Mynten i fyndet kan vara fragmentariska eller oläsbara. Finns det mynt från skilda tider i en depå, t.ex. medeltida mynt tillsammans med vikingatida, blir dateringen av fyndet osäker. Mynt kan ha lagts ned eller tagits ut ur depån vid olika tidpunkter. Arabiska mynt kan förekomma även i sena fynd.

De funna mynten måste också granskas i detalj, t.ex. deras vikt, silverhalt och förslitning. Myntstamparnas identitet måste också undersökas. Förmodade förebilder till mynten, t.ex. för de första svenska mynten, måste likaså studeras och myntort för präglingen och myntherre bör om möjligt fastställas. Även stilstudier kan bli nödvändiga för en riktig datering av myntfynden.

Om mynten befinner sig i en stampkedja, d.v.s. bildad av olika stampkombinationer, kan man sannolikt finna att mynten är präglade på samma

ort under en begränsad tidsrymd.

Hänsyn måste också tas till omfattningen och arten av de övriga föremål, som kan ingå i skattfyndet. Fyndplatsens läge och omgivningens geografiska beskaffenhet, t.ex. gravfält, hamnplats, boplatser och bebyggelse har betydelse för dateringen av ett fynd.

1.11 KLIMAT- OCH KULTURUTVECKLING

Öland är en kalkstensklippa som stupar svagt åt sydost (Hagberg 1978: 9), medan Kalmarkusten kännetecknas av moränerna från istiden, vilka går i sydostlig riktning, och av åarna i dalgångarna mot kusten. Landhöjningen är för området mycket ringa, mindre än 10 m från 4500 f. Kr. till våra dagar (Hagberg 1978:10). Under de senaste 1000 åren är landhöjningen obetydlig.

Enligt Björn Berglund var medeltemperaturen ganska hög under skedet 800 - 1200 e. Kr. En expansion av människans aktivitet sker under vikingatiden - tidig medeltid och det tycks märkligt nog finnas ett samband mellan klimat- och kulturutveckling. Expansionen vid järnålderns slut innebar troligtvis en stabilisering av bebyggelsen till byar av den typ, som vi känner från äldre lantmäterihandlingar. Systemet med hägnade inägor - "åker och äng" - och samfällda utmarker för bete började sannolikt tillämpas mera allmänt från och med denna tid (Berglund 1968: 49).

Klimatförbättringen i Europa medförde en ökad produktion inom åkerbruk och boskapsskötsel m.fl. näringar och i samband därmed en tillväxt av befolkningen. Som följd härav steg behovet av kommunikation mellan människorna inom de olika områdena genom varuutbyte och handel och behovet av mynt ökade samtidigt.

I slutet av 600-talet börjar den stora islamska expansionen mot Europa och Afrika och under 800-talet når kristendomen Danmark och Sverige.

Mats Roslund har framhållit att Kiev träder fram som "de ryska städernas moder" efter 800- och 900-talets slitningar mellan olika stammar och etniska grupperingar. Sedan de inre striderna lagt sig och kristendomen antagits som statsreligion 989, blev Kiev-riket ett av de största i Europa. - Skandinavernas namn på landet, Gårdarrike, anspelar på de många befästa städerna, omgärdade av trä- och jordvallar. Roslund påpekar också att Polen växte fram som en maktfaktor under andra halvan av 900-talet (Roslund 1990:59f).

De lämnade uppgifterna kan tjäna som en allmän bakgrund till rådande förhållanden inom Östersjöområdet vid vikingatidens början, där Gotland intar en central roll inom handel och samfärdsel, se kartor Fig. 2 och 3.

Stor ekonomisk aktivitet rådde och som ett mått härför skulle man för Ölands och Kalmarkustens del kunna använda antalet sockenkyrkor som uppfördes under 1100-talet. Enligt Hagberg bör själva sockenbildningen ha ägt rum redan under 1000-talet (Hagberg 1973:214). Socknarna är angivna på kartorna, Fig. 5, 8 och 9 och utgör ett betydande antal.

Bertil Palm framhåller att på 1100-talet var på Öland redan den sockenindelning

genomförd som nästan utan gränsförändringar ännu äger bestånd. Med sina 34 sockenkyrkor och 8 kapell fick Öland en kyrktäthet, som klart bevisar att ön redan vid medeltidens början var ett färdiggestaltat kulturlandskap. Enligt Palm börjar för Öland en andra stor blomstringstid under vikingatiden och den varade "bäst" till slutet av 1200-talet - den första blomstringstiden inträdde under äldre järnåldern, de 500 åren närmast e.Kr. (Palm 1983: 52 och 53).

I Sverige var Sigtuna den enda myntorten och den enda betydande stadsbildningen under 1000-talet, vilket kan innebära att den regala sidan av kungamakten var mest framträdande i Mälardalen (Andrén 1983: 48, 57 och 61).

Vid 1100-talets början fanns det vitt spridda kungliga gods i hela Norden, av vilka många hette Husaby. Detta innebar en bebyggelse som skiljde sig från andra genom att där fanns flera hus som var bas för kungliga ämbetsmän (Rosén 1962). I detta sammanhang kan erinras om att Uppsala öd (öd = egendom) var i landskaps- och landslagarna en benämning av de till konungens anslagna, över hela landet spridda jordegendomarna. Uppsala öd förvaltades av fogdar som residerade på kungsgårdar, vanligen kallade husabyar (Schück, H. 1914).

För Ölands del finns inga kända husabyar men strax söder om Kalmar ligger Hossmo sockenkyrka, uppförd på 1100-talet. Namnet Husamo antyder enligt Hagberg ett kungligt administrativt centrum (Hagberg 1980, Inventori: 204).

Erik Hofrén har närmare diskuterat husabyn vid Hossmo och anser att Hossmo eventuellt kan ha fungerat som ett slags kungligt, administrativt centrum under vikingatidens senare hälft samt som ett tidigt kyrkligt centrum under missionstiden (Hofrén, E. 1961: 122).

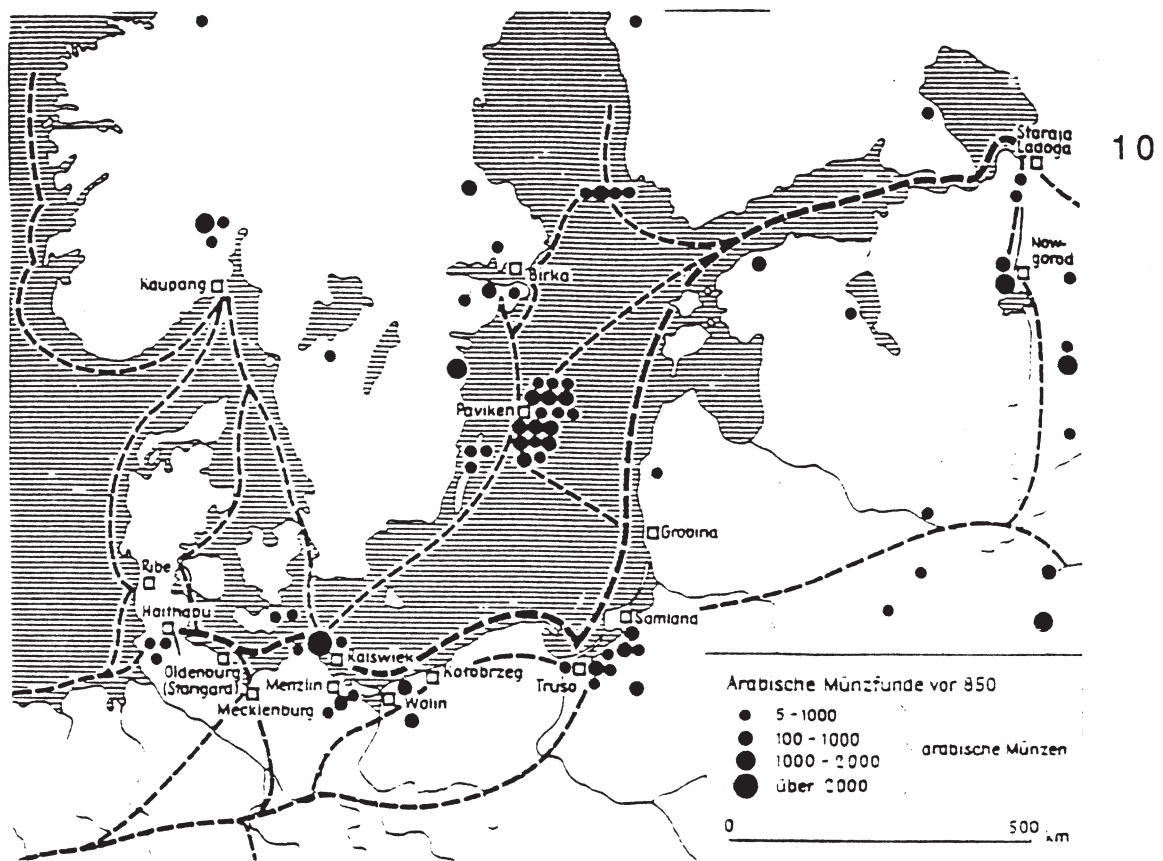

Fig. 2. Handelsplatser och tidiga städer i Östersjöområdet samt skattfynd med arabiska mynt med tpq före år 850. (efter Herrmann 1985).

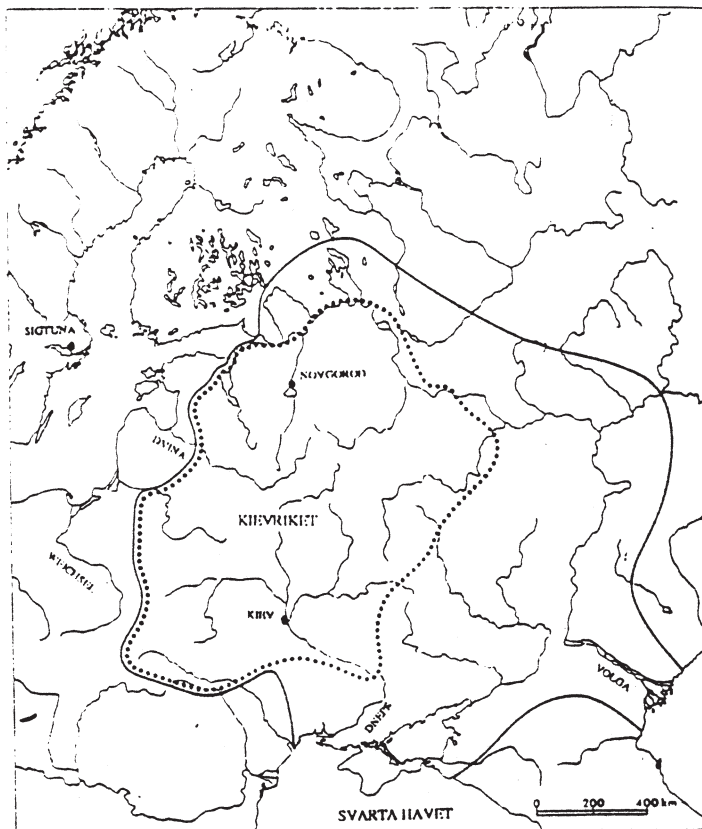

Fig. 3. Kiev-rikets utsträckning vid 1000-talets mitt (efter Roslund 1990: 59).

Efter introduktionsavsnittet, avsnitt 1, lämnas i det följande en redogörelse för de vikingatida myntfynden på Öland, avsnitt 2, i Köpings socken på Öland, avsnitt 3, och de angivna socknarna på Kalmarkusten, avsnitt 4.

I avsnitt 5 behandlas runstenar och runinskrifter och i avsnitt 6 förmodade handelsleder. Under avsnitt 7 ges försök till förklaringar till myntdepåernas uppkomst och varför mynten lämnades kvar i depåerna.

Under avsnitt 8 förs en diskussion och görs en tolkning av myntfynden och under avsnitt 9 redovisas slutsatser och lämnas svar på frågeställningarna i introduktionsavsnitt 1.5. Slutligen lämnas i avsnitt 10 en sammanfattning och några slutord.

2 MYNTFYNDEN PÅ ÖLAND

2.1 INLEDNING

Öland är känt för sina fornminnen. Över 9000 synliga fornlämningar finns på ön, bl.a. 1000 husgrunder, över 200 gravfält och totalt 16 fornborgar.

2.2 FYNDEN

De vikingatida mynt, som har påträffats på Öland sedan 1761, redovisas på tre spridningskartor, Fig. 4, (Thurborg 1986:13), som anger fyndplatser och fördelningen av mynten under tre tidsperioder, före 890, 890 - 970 och efter 970. Med ledning av en karta, Fig. 5. (Thurborg 1986: 10), kan fynden bestämmas sockenvis. Thurborgs karta har här återgivits endast såvitt den avser sockenindelningen på Öland.

Efter år 1986, då Märith Thurborgs studie av öländska silverdepåer kom ut, har år 1990 inrapporterats till CNS tre lösfynd från Köpingsvik, alla med tyska mynt, varav ett har tpq 991. De är funna vid en arkeologisk utgrävning.

Av spridningskartorna framgår att före 890 var depåfynden få men att de ökar kraftigt under tiden 890 - 970. Efter 970 är depåfynden åter relativt få till antalet.

Av Numismatiska forskningsgruppens datalistor framgår att det totala antalet fyndplatser uppgår till 169. Av fynden är 49 skattfynd. Någon närmare bestämning går ej att göra utan en detaljgranskning av varje fynd. Resterande fynd är alltså lösfynd av ensamfunna mynt, 120 fynd, och har gjorts framför allt i Köpingsvik. Av det totala antalet fynd har 22 gjorts i gravar och 5 i kyrka eller vid prästgård. Vidare har man i fornborgarna påträffat endast ett fåtal mynt.

Man kan också finna att myntfynden är koncentrerade dels till socknarna Sandby, Gårdby och Torslunda på södra Öland och dels till socknarna Köping, Egby, Bredsätra och Löt på mellersta Öland, se spridningskartorna Fig. 4.

De mest omfattande depåfynden har gjorts i Skarpa Alby, Sandby socken (2022

arabiska mynt, s.k. dirhemer, med slutmynt 894/5), i Kastlösa, Kastlösa socken (1126 arabiska och volgabulgariska mynt med slutmynt 953/4), i Stora Haglunda, Alböke socken (1024 arabiska, bysantinska, tyska, danska m.fl. mynt med slutmynt 1085) och i Klinta, Köpings socken (1000 tyska, engelska och danska mynt med slutmynt 1060).

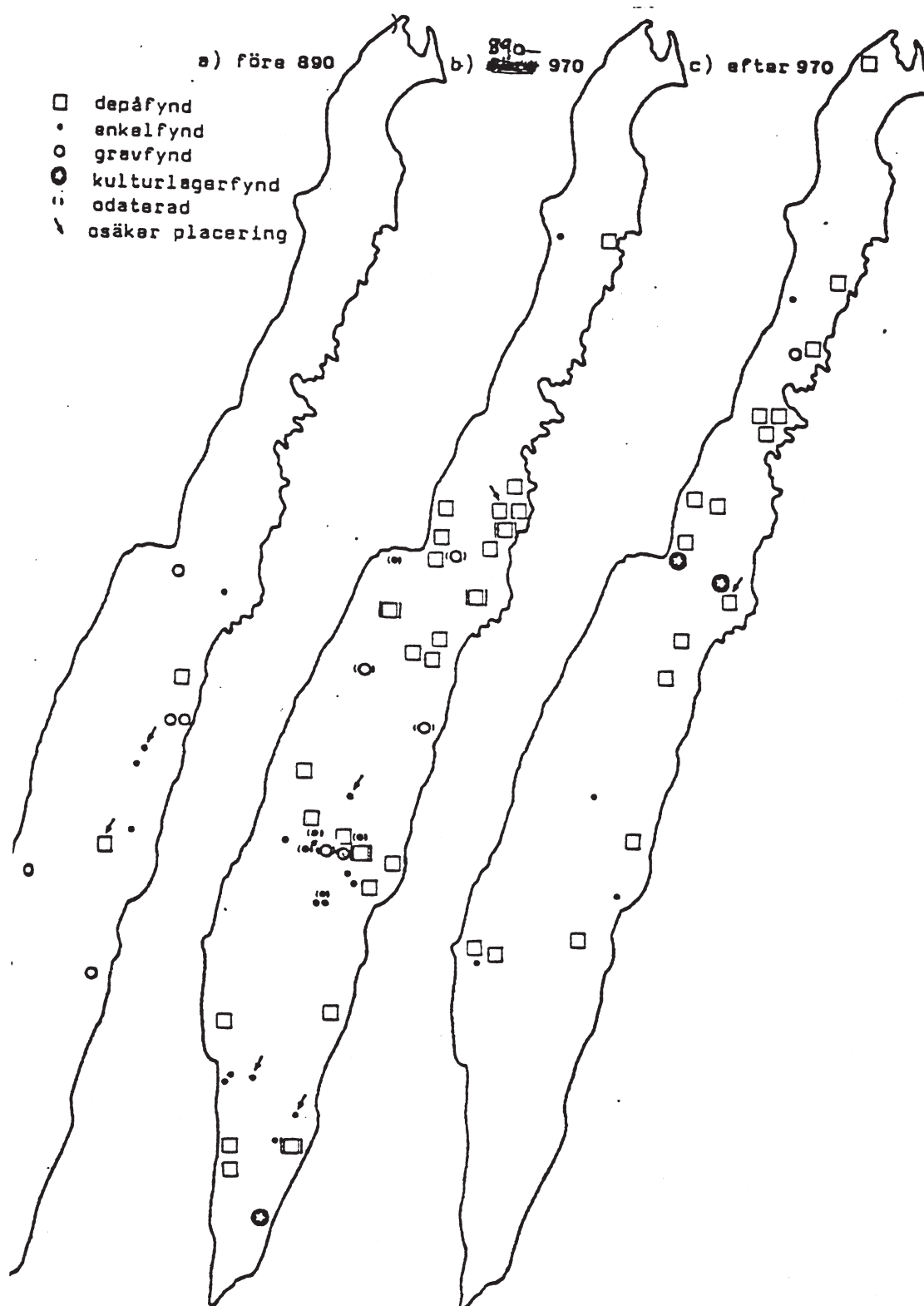

Fig. 4. Fördelningen av mynt under tre tidsperioder på Öland. (Thurborg 1986: 13)

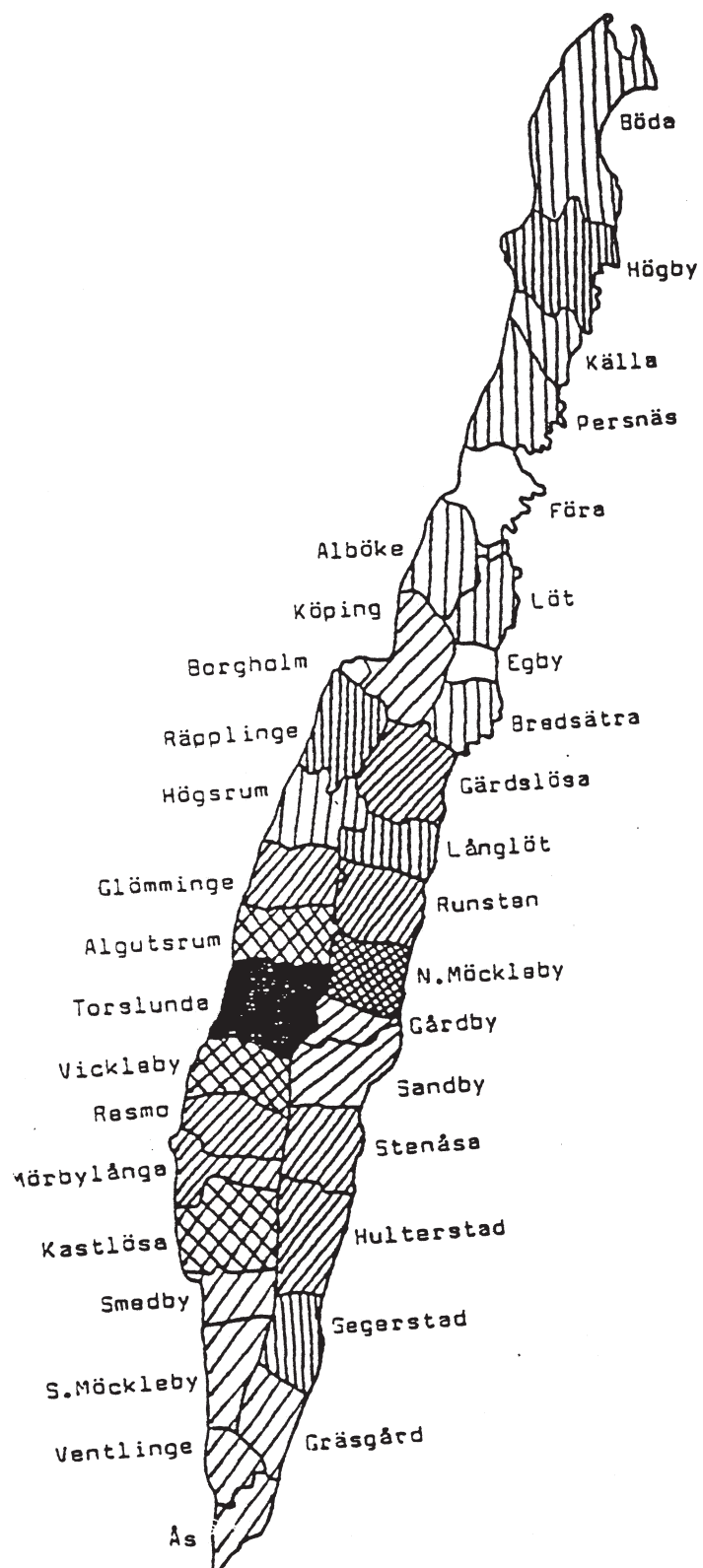

Fig. 5. Socknarna på Öland.
(Thurborg 1986: 10)

Andra betydande depåfynd har påträffats i Bredsätra, Bredsätra socken (840 arabiska mynt med slutmynt 808/9), i Torp, Böda socken (697 arabiska, bysantinska m.fl. mynt med slutmynt 1056) och i Triberga, Hulterstads socken (677 sassanidiska och arabiska mynt med slutmynt 930/1).

Myntfynden i gravar avser som regel enstaka arabiska mynt. Årtal för slutmynt har i många fall ej kunnat fastställas. Det äldsta arabiska myntet från en grav, tpq 742/3, har återfunnits i Bjärby, Kastlösa socken. Från tre gravar i Klinta, Köpings socken, redovisas tre arabiska mynt präglade 803/4 resp. 809/10 och från en grav i Gårdby, Gårdby socken, ett arabiskt mynt från 909/10. Vidare har från tre gravar i Folkeslunda, Långlöts socken, inrapporterats tre arabiska mynt från 797/8 resp. 832/3 och 942/3.

I de öländska fornborgarna har endast ett fåtal myntfynd gjorts. Sålunda har i Eketorps borg på södra Öland, som var i bruk under tre utbyggnadsskeden från 300 e.Kr. till 1200-talet, två mynt från vikingatiden påträffats (ett tyskt mynt med tpq 1014 och ett odaterbart arabiskt mynt). Från Gråborg i mitten av ön redovisas ett engelskt mynt med tpq 978. Kanske hade dessa borgar endast en speciell militär funktion? Ulf Erik Hagberg har antagit detta och påpekat att Eketorp III, det sista utbyggnadsskedet, är samtida med Köpingsvik (Hagberg 1979:147).

Slutligen kan nämnas att vid Resmo kyrka, Resmo socken, har som lösfynd påträffats ett arabiskt mynt från 900. Som depåfynd kan också räknas sju arabiska mynt från 915/6, funna vid Högby prästgård, Högby socken, och fyra arabiska mynt från 916/7, Gärdslösa prästgård, Gärdslösa socken.

2.3 MYNTENS URSPRUNG OCH KRONOLOGI

Av det totala antalet silvermynt/myntfragment som påträffats på Öland under vikingatiden om fler än 9.734 st har följande antal kunnat fördelas efter sitt ursprung enligt denna sammanställning.

1.	Sassanidiska	4	8.	Ungerska	45.
2.	Arabiska mynt	5.584	9.	Engelska	367
3.	Volgabulgariska	5	10.	Irländska	2
4.	Bysantinska	4	11.	Skandinaviska	33
5.	Karolingskt	1	12.	Danska	102
6.	Tyska	2.452	13.	Norska	3
7.	Böhmiska	3	14.	Svenska	6
Summa					8.566

Som synes dominerar helt de arabiska och tyska mynten på Öland under vikingatiden.

I det öländska materialet finns endast sex svenska mynt. De ingår i fynd daterade med slutår 1036 - 1128 och är funna i Stora Haglunda, Alböke socken, i Runserga och Störlinge, Gärdslösa socken, och i Frösslunda, Stenåsa socken.

Under vikingatiden användes nästan enbart främmande mynt, hela eller sönderklippta.

Mynt präglades i Sverige först av Olof Skötkonung (ca 994 - 1022) i Sigtuna med början ca 995 (Malmer 1989: 11 och Lagerqvist 1970: 16—17). Man använde sig av engelska förebilder från Ethelred II, 978 - 1016 (Malmer 1965: 1). Även Olof Skötkonungs efterträdare kung Anund Jakob (ca 1022 - 1050) lät prägla mynt i Sigtuna (Lagerqvist 1970: 33).

Genom fyndet 1990 i kvarteret Urmakaren i Sigtuna av två blybitar, båda med avtryck av myntstampar, vet vi att mynt tillverkades i ett hus i Sigtuna i närheten av kungsgården i början av 1000-talet (Malmer 1991: 52).

Engelska, danska och irländska mynt förekommer i materialet (367 respektive 102 och 2 ex.). De engelska och danska mynten återfinns i huvudsak i nio blandade fynd med slutår 1029 - 1128. Ovisst är i vilken utsträckning Danagälden, fr.o.m. 991 t.o.m. 1017, och Härgälden, fr.o.m. 1019 t.o.m. 1051 (Hansen 1990: 52), påverkat den öländska ekonomin.

I nedanstående diagram redovisas antalet arabiska respektive tyska mynt i öländska fynd baserade på fyndens tpq. Diagrammet baseras på datalistorna.

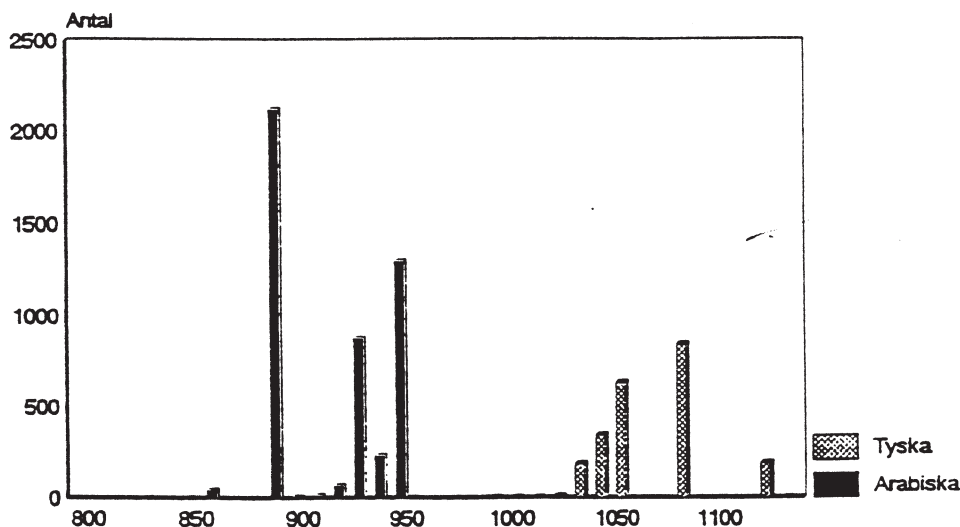

Fig. 6. Antal arabiska resp. tyska mynt i öländska fynd baserade på fyndens tpq.

Av diagrammet framgår att de arabiska mynten dominerar under 800- och 900-talen. De stora fynden av mynt i slutet av 800-talet, slutår omkring 870, och i början och mitten av 900-talet, slutår 930 - 950, tyder på höjdpunkter för myntcirkulationen och handeln med arabiska mynt. Det yngsta redovisade myntet ingår i ett skattfynd från Stora Haglunda, Alböke socken, med slutår 1085.

De tyska mynten kommer i slutet av 900-talet till Öland och dominerar sedan hela 1000-talet. Det yngsta tyska myntet har slutår 1131 och har hittats i Dörby, Norra Möckleby socken

3. MYNTFYNDEN I KÖPING SÖCKEN PÅ ÖLAND

3.1 INLEDNING

Adolf Schück uttalade redan 1926 att Köping på Öland, dvs nutida Köpingsvik strax öster om Borgholm, är en ur flera synpunkter intressant ort. Då namnet Köping har givits åt en hel socken tyder det på att "köpingen" bör ha existerat vid tiden för sockenbildningen på Öland, dvs 1000- och 1100-talen. Samtidigt var här tingsplats för Slättbo härad, vilket även framgår av ortnamnet Tingsdal i Köpings socken (Schück, A. 1926: 158).

Ulf Erik Hagberg har närmare behandlat arkeologiska utgrävningar i Köping och har framhållit att vad som anger Köping som handelsplats är främst alla de karakteristiska småfynden. Han nämner bl.a. talrika fynd av mynt, flertalet sönderklippta i hälfter eller kvarter (Hagberg 1973: 220).

Vidare har Hella Schulze påpekat att ett stort antal fornlämningar, ca 1060 st., fördelade på ca 220 lokaler, finns i Köpings socken och att flest antal utgrävningar har gjorts i denna socken (Schulze 1986: 36 och 1990: 6).

Köpingsorterna behandlas i Medeltidsstadens slutrapport 73, där även Köpingsvik ingår (Andersson 1990). Enligt Hella Schulze har dessa platser tolkats antingen som storböndernas handelsplatser eller som av kungamakten kontrollerade platser eller från 1100-talet som ärkebiskopens handelsplatser. Hon uppger att beträffande Köpingsvik är det arkeologiska materialet i stort sett obehandlat (Schulze 1990: 51) och att från Köpings socken finns sju skattfynd, som alla påträffats i nära anslutning till boplatser. Skattfynden tyder på att Köpingsviksområdets ekonomiska betydelse varat från 900 till 1200-talets början (Schulze 1990: 54).

Inte långt från Köping söderut ligger Skedemosse, som under långa tider var en offerplats för bygden (Hagberg 1967).

En intressant fråga som väckts av Bertil Palm är om Köping har haft en tidig förbindelse delvis sjöledes från Köpingsviken mellan Klinta och Solberga byar till östersjöfjärdarna i Bredsätra socken, kanske till Sikavarp, nutida Kapelludden varigenom kontakterna österut har kunnat underlättas. Härav skulle Hörninge mosse med flera liknande mossar vara en resterande del. I varje fall skulle vikingaskepp ha kunnat dragas denna led (Palm 1986: 7). Terrängförhållandena i detta område framgår av kartan Fig. 7.

Östra sidan av Öland har även i våra dagar få lämpliga hamnar för sjöfarten.

I datalistorna finns i Köpings socken sju skattfynd rapporterade.

De vikingatida myntfynden från Köpings socken omfattar totalt 1 167 mynt och är påträffade i Solberga samt i Klinta och Övre Vagnborga, strax norr om Köpingsvik. Platsernas lägen framgår av kartan, Fig. 7.

Av datalistorna framgår att det totala antalet fyndplatser i Köpings socken uppgår till 60, varav 51 i Solberga, inklusive två fynd i Köpings skola och två fynd i "Soldalen", de sistnämnda fyra fynden är gravfynd, samt sju i Klinta och två i Övre Vagnborga.

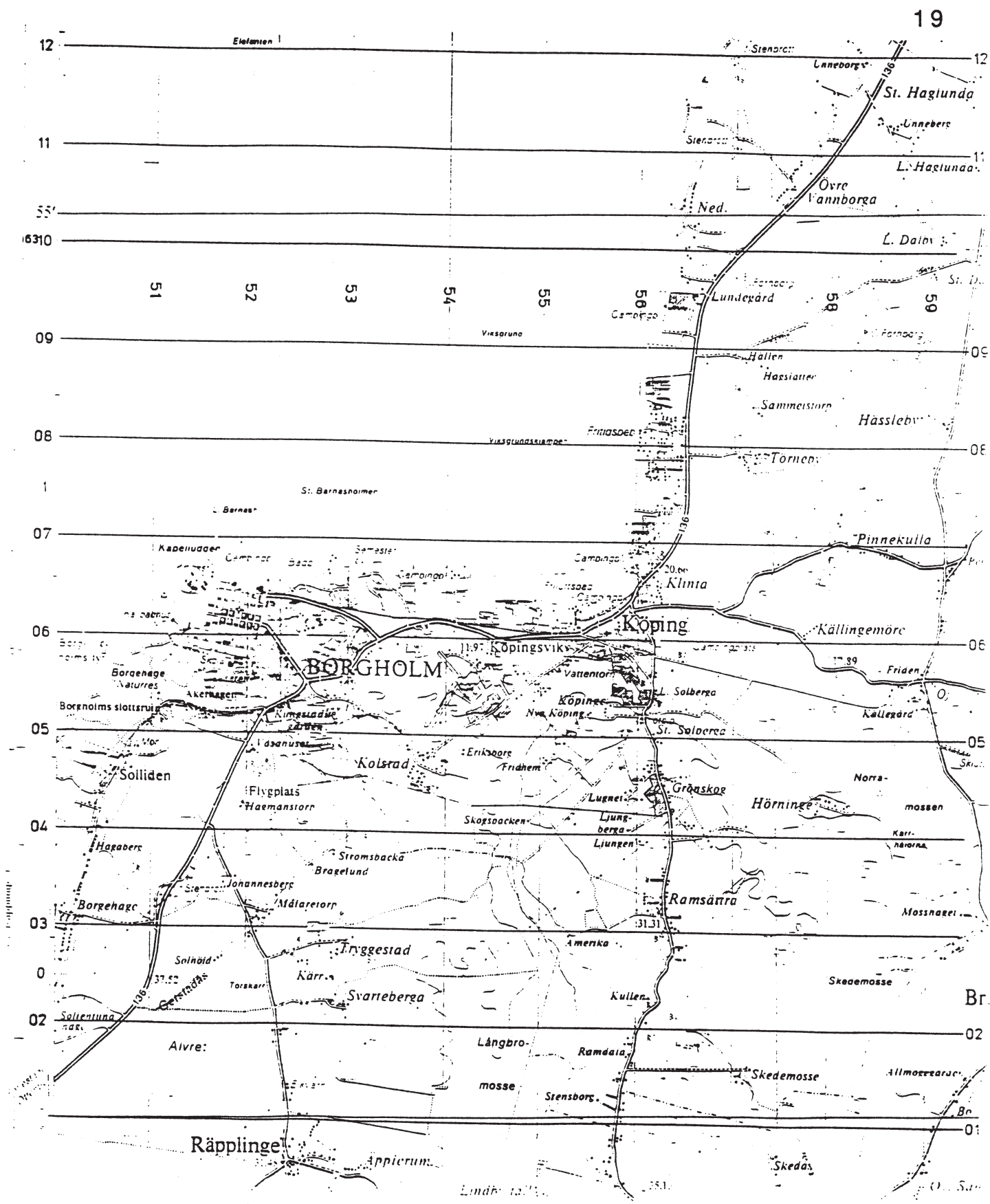

Fig. 7. Karta över Köpings socken (Topografiska kartan, skala 1:50 000, Lantmäteriverket).

Fynden omfattar ca 55 mynt och avser i regel ensamfunna mynt. I två fynd har man dock hittat vardera två mynt och i ett tredje tre mynt. I huvudsak är det tyska mynt men även danska och engelska mynt förekommer. Sex av mynten har hittats i gravar. Mynten kan i den mån det låter sig göras dateras till 991 - 1082 e. Kr.

De sju i Klinta gjorda fynden, omfattar 1007 mynt. Av fynden är fem gravfynd. Enstaka mynt i tre gravar, ett mynt i varje, är arabiska mynt med slutår 803/4 respektive 809/10 och 892/3. En annan grav innehåller ett odaterbart tyskt mynt och i ytterliggare en grav har man funnit ett skandinaviskt mynt med slutår 997. Dessutom har man i Klinta funnit två arabiska mynt som ej har kunnat dateras.

Det stora myntfyndet i Klinta gjordes redan 1779 och omfattade sannolikt drygt 1000 mynt, tyska, engelska och danska. Slutår för fyndet är 1060.

De arabiska mynten i Köpings socken omfattar endast sex fynd med totalt fler än 108 mynt. Tre av mynten har påträffats i gravar, ett i varje grav. Det stora fyndet om fler än 101 mynt har gjorts i Övre Vannborga år 1779. Tpq för detta fynd är 893/4. Det äldsta myntet är från en grav och har tpq 803/4, medan den yngsta dateringen utgörs av två arabiska mynt från Övre Vannborga med tpq 933.

De tyska, engelska och danska mynten om sammanlagt fler än 1059 st. har i några fall påträffats i gravar. Det största fyndet har, som nämnts, gjorts i Klinta om fler än 1000 mynt, tyska, engelska och danska, med tpq 1060. De ensamfunna mynten, ca 50 st och vanligtvis tyska, har man funnit i Solberga. Slutåren för dessa mynt sträcker sig från år 1000 t.o.m. år 1082.

Myntfördelningen i Köpings socken är enligt datalistorna följande.

21

Fyndplats (Tpq)	Myntslag, antal mynt	Slutmynt
<u>Klinta by</u>		
Klinta	2 arabiska	?
Klinta	1000 tyska, engelska och danska	1060
Klinta, grav	1 arabiskt	809/10
Klinta, grav	1 arabiskt	803/4
Klinta, grav	1 arabiskt	892/3
Klinta, grav	1 tyskt	?
Klinta, grav	1 skandinaviskt	997
<u>Summa ca 1007</u>		
<u>Solberga by</u>		
Köpings skola, grav	1 ?	?
Köpings skola, grav	1 engelskt/skandinaviskt?	?
Solberga, grav	1 tyskt	?
Solberga, grav	1 tyskt	?
Solberga	2 engelska eller danska	?
Solberga	2 tyska	?
Solberga	3 tyska	?
Solberga, 42 cirka	35 tyska	1002, 1020,
1023,		
fyndplatser, i varje fynd		1027 (2 st.),
1028, 1047,		
ett mynt		1050 (3 st),
1082		
	5 danska	1035, 1042, 1047
(3 st)	2 engelska	1023, 1038,
		Övriga mynt är
obestämbara		
Soldalen, grav	1 ?	?
Soldalen, grav	1 ?	?
<u>Summa ca 55 ?</u>		
<u>Vannborga by</u>		
Övre Vannborga	101 + arabiska	893/4
Övre Vannborga	2 arabiska	933
<u>Summa ca 103</u>		
<u>Totalsumma ca 1165 ?</u>		

Förutom nu angivna mynt rapporteras, som nämnts på sid 10, tre lösfynd år 1990 från Köpingsvik, alla med tyska mynt, varav ett har tpq 991. Slutåren för de tyska mynten i Klinta och Solberga byar, d.v.s. nutida Köpingsvik blir därmed 991-1082.

4.1 INLEDNING

Jag har, som framgår av definitionen av Kalmarkusten, valt ut vissa socknar på fastlandet vid Kalmarsund, vilka genom sitt geografiska läge bör ha haft nära kontakter med Öland, och redovisar här de där gjorda fynden av mynt från vikingatiden. Motiveringen härför är som tidigare nämnts att Kalmarsund sedan gammalt har varit den givna trafikleden för transporter av olika slag. Nils Blomkvist har ansett Kalmarsund vara en världshandels-väg, i varje fall årtiondena kring 1200 (Blomkvist 1979:33). Även tidigare bör betydande transporter ha gått denna led.

Fastlandssidan visar relativt få fynd från brons- och järnålder. Myntfynden från vikingatiden är också relativt fåtaliga, kanske beroende på att fynden bortodlats, splittrats eller förstörts. Även här är det fråga om tillfällighetsfynd av mynt. Arkeologiska utgrävningar har endast gjorts i ringa utsträckning.

Ulf Erik Hagberg har granskat förmodade marknadsplatser vid Kalmarkusten och har kommenterat fyndplatser och skattfynd vid mynningarna av de olika åarna efter kusten, Hagbyån, Ljungbyån, Ryssbyån, Alsterån och Emån, se kartan Fig. 1 (Hagberg 1980, Inventori: 201 ff.).

De socknar som ingår i begreppet Kalmarkusten är från söder räknat Söderåkra, Voxtorp, Ljungby, Hossmo, Kalmar, Ryssby, Mönsterås och Döderhults socknar, se kartor, Fig. 8 och 9. Söderåkra socken är ej angiven på kartan, Fig. 8., men ligger omedelbart söder om Halltorp och Voxtorp, se kartan Fig. 1. I Halltorps socken finns inga fynd av mynt från vikingatiden rapporterade.

Området har även benämnts Möre- och Strandabygden efter häradsnamnen. Enligt Göran Hallberg innehåller namnet Möre ordet mör, lika med myr, mosse, kärr. Möre skulle senare ha delats i Norra härad och Södra härad (senare Norra Möre och Södra Möre). Stranda härad (tidigare Norra bygd i Handbörds härad) anses enligt Hallberg vara "strandhäradet". (Hallberg 1983:14 f).

Kalmar är enligt Hallberg ursprungligen ett önamn med betydelsen stenröse, stensamling, grusbank, grusrevlar (Hallberg 1983: 23).

Hagberg erinrar om att genom halvön Skäggenäs' smalaste del har vid Drag, se kartan Fig. 10, grävts en kanal på 1550-talet på befallning av Gustav Vasa. Namnet Drag tyder på att skepp tidigare dragits här i stället för att seglas runt Revsudden i Kalmarsunds steniga farvatten (Hagberg 1944: 79 f).

4.2 FYNDEN, MYNTENS URSPRUNG OCH KRONOLOGI

Av datalistorna framgår att det totala antalet fyndplatser för vikingatida silvermynt i dessa socknar är 12 med sammanlagt fler än 748 mynt.

Således redovisas för Söderåkra socken ett fynd i Södra Kärr av 85 arabiska mynt med tpq 916/7 och för Voxtorps socken ett fynd i Broby av 82 arabiska mynt med slutår 864/5. Från Ljungby socken med okänd fyndplats upptas ett fynd av 5 arabiska mynt med ej angivet slutår.

Fig. 8. Karta över socknar i Norra Møre och Södra Møre härad.

*Utbredningskarta över vikingatida silverskatter, runstenar och försvarskyrkor. Fyndorter återfinnes i kartregister.
Sammanställning 1976 av Kerstin Haglund. Renritad av
Stadsarkitektkontoret i Kalmar.
(Kalmar stads historia I, 1979:78)*

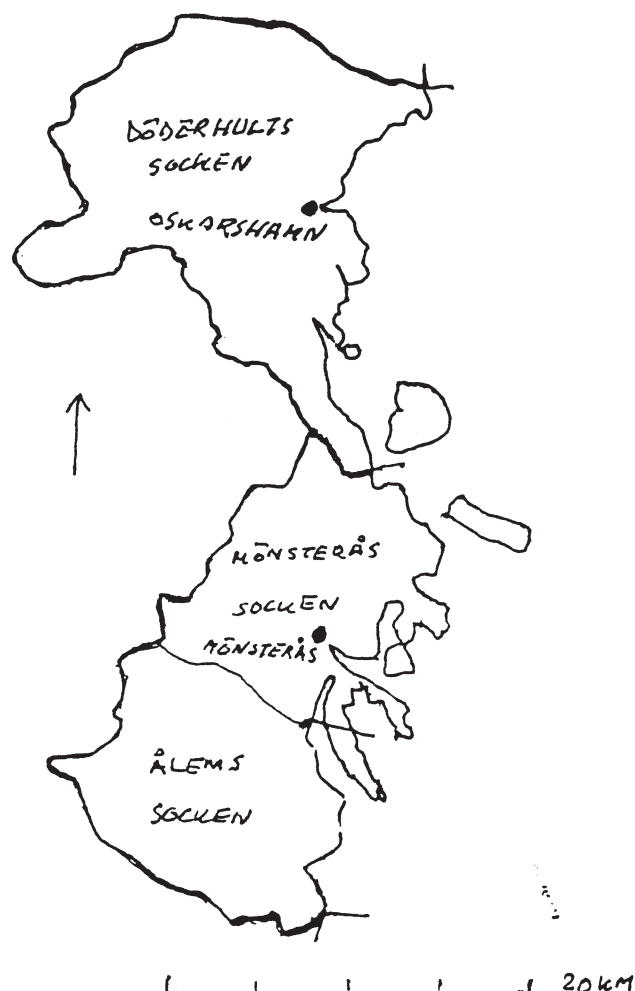

Fig. 9. Karta över socknarna i Stranda härad.

Erinras må att Ulla S. Linder Welin uppger att det år 1859 i Södra Kärr gjorda fyndet avsåg 28 hela och en stor mängd stycken av kufiska mynt, alla mycket sköra, från ca 740-917 och med nedläggningstid 920-930 (Petersson och Linder Welin 1963: 312).

Från Binga i Hossmo socken rapporteras ett fynd av 105 tyska, engelska, danska och ungerska mynt med slutår 1046 och från Törnebyslätt i Kalmar socken ett fynd av 8 tyska, engelska och böhmiska mynt med tpq 1080. Vidare finns upptaget ett fynd nära Kalmar från år 1673 av fler än 8 arabiska, tyska och engelska mynt. Slutår för detta fynd är 978.

Vid Skälby, Kungsladugården i Kalmar har påträffats fler än 13 arabiska mynt, som ej kunnat dateras.

Det största fyndet är gjort i Söregärde i Ryssby socken, där man år 1903 hittat sammanlagt 212 arabiska och volgabulgariska mynt med slutår 954/5, se karta Fig. 10.

Enligt Linder Welin omfattade fyndet i Söregärde 177 hela och 37 fragment av kufiska mynt upp till år 955 och med nedläggningstid ca 960 (Petersson och Linder Welin 1963: 312).

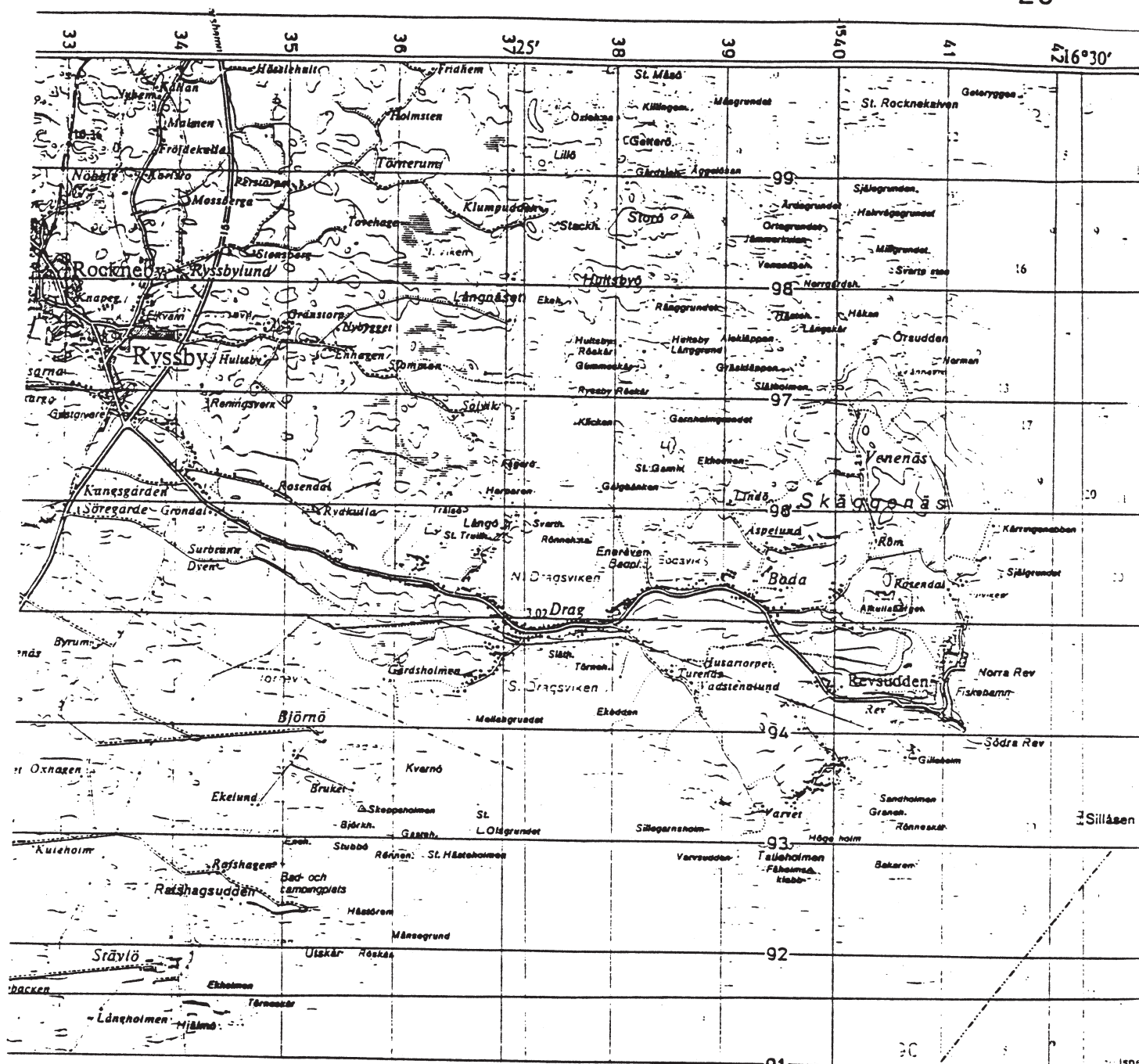

Fig. 10. Karta över delar av Ryssby socken (Topografiska kartan, skala 1:50 000, Lantmäteriverket).

Ulf Erik Hagberg har närmare kommenterat fyndet i Söregärde och anger den bevarade Söregärdeskatten till ca 200 arabiska mynt med ett slutdatum av 955. I fyndet ingår också bitsilver, som framgår av foto, se omslaget.

Hagbergs kommentar följer härefter (Hagberg 1980, Inventori: 205 och 209) och omständigheterna vid fyndet är ganska betecknande för hur sådana fynd gjordes.

"I museikatalogen i SHM uppges Söregärdefyndet vara funnet i en mosse. Någon närmare undersökning gjordes aldrig varför själva fyndplatsen hittills inte exakt kunnat identifieras. Desto märkligare är det att jag i samband med arbetet på kalmarhistoriken hösten 1976 fått möjlighet att träffa en av dem, som var med vid fyndtillfället, och som exakt kunnat utpeka själva fyndplatsen och fyndomständigheterna. Den vitale 80-åringen Erik Svensson i Rockneby var liten skolpojke vid fyndtillfället. Han berättade, att silverskatten hade hittats ca 15 meter nordväst om en gammal brukningsväg och 9 meter norr om en då buskbevuxen åkerren i en mossmark, belägen på Söregärde 6, i dag med skiftesnummer Söregärde 8:1. Marken Söregärde ägdes då av Adolf Pettersson men var utarrenderad till Johan Jonsson. Fyndet gjordes av statdrängen Karl Nilsson, som plöjde på åkern. Vid fyndplatsen stod då en ekstubbe, som antagligen skyddat skatten. När Nilsson kom för nära stubben, plöjde han upp silvret och en kruka, som fyndet måste ha legat i. Det blev tydligen stor uppståndelse, och många rusade dit och "grävde och hackade och spekade både söndag och vardag", enligt sagesmannen. Man använde t.o.m. såll för att få fram flera mynt. Krukan, som kan ha varit både ett lerkärl och ett sönderfallet metallkärl, kom troligen till Johan Jonsson. Att flera finnare var med och delade "rovet" framgår också av museikatalogerna, där 10 arabiska mynt, 1 silverten, ett stycke av en armring, inköpts av H.K. Svensson för 5:50, 7 arabiska mynt, bit av bygel till ringnål, inlöstes av statdrängen Karl Nilsson för 3 kronor, en bit av en armbygel av J. A. Nilsson för 2:50. Även en yngling som Henning Rydström, sedermera snickare och brandfogde, fick ersättning om 50 öre för ett arabiskt mynt. Självt fick inte Erik Svensson någon ersättning fast han hittade flera mynt. Vid en annan inlösen, erhöll Karl Nilsson 40 kronor för 117 arabiska mynt, delar av en östlig halsring, nål till en ringnål, fragment av armbygel och armring. Vikten uppgick till 407,27 g. Karl Nilsson kom sedan till det närbelägna Rappe-godset Ryssbylund."

Skattfyndet har alltså enligt Hagberg kommit till SHM på skilda vägar. En del av det måste direkt ha uppköpts av häradshövding Harald Enbohm, då denne 1908 sålde en större samling för 75 kr (SHM 13601), enligt kataloguppgiften "funnen allt efter handen på samma plats som invent.nr 12025."

I detta sammanhang bör tas upp ytterligare två fynd i Ryssby socken dels av tre hela arabiska silvermynt från Ryssbylund (KLM 1476) dels av 8 tyska och 1 engelskt mynt på Revsudden, östra delen av Skäggenäs, "Södra revet" (KLM 18819), se karta Fig. 10.

Slutmyntet i Revsuddenfyndet är enligt Hagberg präglad i Strassburg mellan 1100 och 1123 och de övriga mynten är från 1000-talet, Otto III, Henrik II och Knut den store (Hagberg 1980, Inventori: 206). Över fyndet från Revsudden (KLM 18819) har dåvarande antikvarien N.L. Rasmusson upprättat bifogade rapport, se Tabell, och bestämt myntens ålder och ursprung i det 1941/42 gjorda fyndet. Myntens lämnades in till Kalmar Läns Museum av montör L. Winqvist, Rockneby.

Kenneth Jonsson har också kommenterat fyndet av de nio mynten från Revsudden och framhållit att fyndet är det senaste på det svenska fastlandet, om man utgår från de vikingatida gränserna (tpq 1100). Fyndets lokalisering på kusten mot Öland, där det enda ytterligare fyndet som kan dateras till efter 1100 är gjort, understryker betydelsen av detta område (Jonsson: kap. 5: 253).

I Slubbemåla (Käppevik) i Mönsterås socken har man funnit 181 arabiska, volgabulgariska, tyska m.fl. mynt med slutdatum 962. John Nihlén har berättat om fyndomständigheterna för fyndet i Käppevik och meddelar följande.

"Året var 1960 och platsen Käppevik i Mönsterås. Några stenarbetare var i färd med att spränga itu ett flyttblock som låg 15 meter från strandkanten. "En skur av silver" regnade över dem, när blocket sprängdes.

De hade kommit på en s.k. fyndgömma - en skatt: hundratals mynt (arabiska, tyska, ett Birkamynt) och en hel hop smycken. Där fanns örhängen, armringar, och diverse andra ringar, silverstänger och diverse fragment. En förmögenhet låg här i skogen utan någon anknytning till någon bebyggelse." (Nihlén 1977: 163).

Här kan erinras om att sedan Karl-Gustav Petersson gjort den arkeologiska utgrävningen i Slubbemåla har Ulla S. Linder Welin meddelat att skattfyndet omfattade 36 hela mynt och 145 myntfragment (206,7 gram) och 55 föremål av olika slag (360,2 gram). Hon uppger att mynten till 96,13% var orientaliska dirhemer, präglade under åren 738-956/957. Sju västerländska mynt ingick i fyndet och av dessa kunde två tyska mynt dateras till 962-965 respektive 954-973. Inga engelska mynt fanns i denna deposition som Linder Welin sätts till 970-980 (Petersson och Linder Welin 1963: 311 ff).

Vidare har från Norrby i Döderhults socken rapporterats ett fynd av 43 tyska mynt, slutår 1046.

Slutligen vill jag nämna att i Äskedal i Loftahammars socken i norra delen av Kalmar län har gjorts det största myntfyndet i länet, nämligen 2003 sassanidiska och arabiska mynt med slutår 864/5. Enligt Ulla S. Linder Welin omfattade det 1876 i Äskedal gjorda fyndet 566 hela och 1437 fragment orientaliska mynt med tpq omkring 870. Av mynten var 2 + 3 av sassanidisk typ från 590-628 och 785/6 (Petersson och Linder Welin 1963: 312). Ytterligare 40 arabiska mynt hittades på fyndplatsen vid en undersökning 1990. Fyndet ingår ej i min redovisning av myntfynd på Kalmarkusten.

Ur datalistorna har följande myntfördelning kunnat tas fram för fynden på Kalmarkusten.

28

Socken (Tpq)	Fyndplats	Myntslag, antal mynt	Slutmynt
Söderåkra	Södra Kärr	85 arabiska	916/7
Voxtorp	Broby	82 arabiska	864/5
Ljungby	?	5 arabiska	?
Hossmo	Binga	101 tyska	1046
		1 ungerskt	1001
		1 ? engelskt	?
		1+ danska	1047
		<u>Summa ca 105</u>	
Kalmar	Skälby, Kungs- ladugården	13+ arabiska	?
Kalmar	Törnebyslätt	3 tyska	1056
		1 böhmiskt	1034
		4 engelska	1080
		<u>Summa ca 8</u>	
Kalmar	Nära Kalmar	3+ arabiska	
		x tyska	
		x engelska "Æthelred II" =	978
		<u>Summa ca x</u>	
Mönsterås	Slubbemåla (Käppevik)	172 arabiska	962
		2 volgabulgariska	949/50
		4 tyska	962
		3 nordiska	ca 950
		<u>Summa 181</u>	
Ryssby	Revsudden	8 tyska	1100
		1 engelskt	1035
		<u>Summa 9</u>	
Ryssby	Ryssbylund	3+ arabiska	?
Ryssby	Söregärde	211 arabiska	954/5
		1 volgabulgariskt	949/50
		<u>Summa 212</u>	
Döderhult	Norrby	43 tyska	1046
Totalsumma 748+			

För socknarna på Kalmarkusten redovisas sålunda fler än 748 mynt från vikingatiden. Av dessa är 574 arabiska och 159 tyska mynt. Endast ca 6 engelska och 1 danskt mynt finns i fynden, som även innehåller 3 nordiska, 3 volgabulgariska, 1 ungerskt och 1 böhmiskt mynt.

5 RUNSTENAR OCH RUNINSKRIFTER FRÅN ÖLAND OCH KALMARKUSTEN

Frågan är om runinskrifterna kan säga oss något om utlandsfärder från Öland och Kalmarkusten under vikingatiden. Det bevarade runmaterialet är obetydligt, som framgår av det följande.

Öland

Hagberg uppger antalet runstenar på Öland till ett drygt hundratal. I Köpingsvik finns två hela ännu resta stenar, nämligen nummer 42 i RAÅ:s fornlämningsregister, den s.k. Tings flisa vid Köpings kyrka och nr 40 i samma register, nära vägen till Borgholm (Hagberg 1943: 215).

Dessutom finns bevarade i kyrkan polykromt bemålade runstensfragment, som ansetts utgöra delar av s.k. Eskilstunakistor (Jansson 1985: 167). Några slutsatser om utlandsfärder m.m. kan inte göras av de inristade runorna på Köpingsstenarna.

Däremot anges på en runsten vid Gårdby kyrka på Öland att "Halvboren, hans broder sitter i Gårdarike". Sven B. F. Jansson har tolkat inskriften som ett bevis för en färd till och genom Ryssland. (a.a.: 65).

Gårdbysten finns avtecknad i Nils Henric Sjöborgs "Samlingar för Nordens Fornälskare", se Fig. 11, och den fullständiga texten lyder: "Hjärtrud reste denna sten efter sin son Smed, en god dräng (ung man). Halvboren, hans broder sitter i Gårdarike. Brand högg (runorna) rätt, därför kan man tyda" (Sjöborg 1822: 78).

Vidare bör nämnas inskriften på Karlevistenen på Ölands västra strand söder om Färjestaden från omkring år 1000, enligt vilken hövdingen Sibbe skulle ha rått över land i Danmark. På stenen finns ristad den enda hela skaldestrof, som har bevarats i original på svenskt område - versmått drottkväde (Jansson 1985: 139-140).

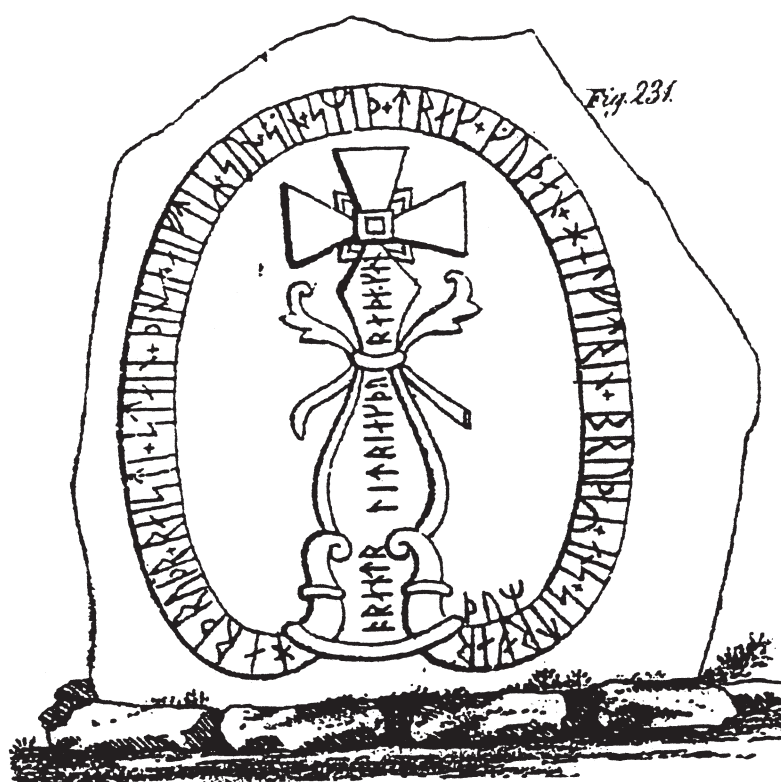

Fig. 11. Runsten vid Gårdby på Öland (efter Sjöborg 1822:79).

Från detta område finns endast ett fåtal runinskrifter bevarade. I regel är det fråga om minnesstenar från kristen tid. De omtalar ej något om utlandsfärder och resor. Det förekommer att runstenar murades in i kyrkväggen, t.ex. i Ljungby kyrka. (Kinander: 324).

Här kan också nämnas runstenen Sö 333. den s.k. Ärjastenen från Ärja kyrkoruin vid Gripsholm, där det sägs att Ring blev dräpt i Kalmarsund, när de for från Skåne, möjligen i så fall efter slaget vid Helge å år 1026 (Larsson 1990:104 och Jansson 1985: 106).

Slutligen kan nämnas att gälder som uppburits i England ej nämns i runinskrifterna från Öland och Kalmarkusten.

6 HANDELSLEDERNA

Jag har i uppsatsen framhållit Kalmarsunds betydelse som trafikled. Adolf Schück uppger att i "Konung Valdemars Jordebok", en dansk handskrift från 1200-talet, förekommer bl.a. en detaljerad seglingsanvisning för en färd från Danmark till Reval i Estland. Leden går genom Kalmarsund upp till Bråviken och sedan via Runmarö eller Dalarö till Finland och Estland. Enligt Schück var denna sjöled säkerligen den mest trafikerade i Sverige (Schück 1933: 253).

Nils Blomkvist erinrar om att kristendomen infördes i Norden omkring år 1000. Under 1000-talet hade både den grekisk-ortodoxa och den katolska kulturkretsen expanderat. Därefter knöts uppgången huvudsakligen till västerlandet (Blomkvist 1979: 178).

Han har särskilt angivit tre trafikleder, nämligen en led nära kusten längs Sverige till Arholma - Åland - sydvästra Finland till Estland som förbindelse mellan de ekonomiskt expansiva områdena i sydväst och den väldiga rysk-baltiska råvarumarknaden, en led via Ölands norra udde mot Gotland och därifrån mot Baltikum och Reval och en led mellan Gotland - sydvästra Östersjön utefter Ölands östsida (Blomkvist 1979: 183 ff.).

Han har också framhållit att under årtiondena kring 1200 var Kalmarsund en världshandelsväg, eftersom tidens kustberoende sjömansteknik drog en av de viktigaste farlederna mellan västerlandet och Ryssland härförbi (Blomkvist 1989, Mänsklighet etc.: 33).

Andra handelsvägar för ölänningarna fanns dock och har angivits på kartan över handelsplatser och tidiga städer i Östersjöområdet samt skattfynd med arabiska mynt med tpq före år 850, se Fig. 2.

I detta sammanhang kan erinras om att i slutet av 800-talet reste angel-saxaren Wulfstan från Hedeby till Truso vid Weichsels mynning. I sin skildring berättar han att Blekinge, Möre, Öland och Gotland tillhörde svearna (Wulfstans resa: 417 ff). Detta svearnas område tolkar Thomas Lindkvist så att det inte rör sig om ett territoriellt rike utan snarare om vissa militärt viktiga grupper, vilka kontrollerade havet (Lindkvist 1988: 37). Eftersom öbor kännetecknas av stark självkänsla och stor uppskattning av sin hemö kan man förmoda att

befolkningen på Öland liksom på Gotland försvarade sin ö mot angrepp utifrån och till det yttersta hävdade sin självständighet.

Wulfstans resa kan rekonstrueras med ledning av kartan, Fig. 2, där en handelsled mellan Hedeby/Haithabu och Truso är inlagd.

Beträffande båtmaterialen kan erinras om att Bertil Almgren har påpekat att de tidiga vikingaskeppen, som hade segel och kunde ros med åror, endast hade ett djupgående av 6-8 dm, medan de senare använda skeppen, som inte kunde ros med åror, krävde ett djup av 3-3,5 m. Deras lastförmåga var tio gånger större än de tidiga vikingaskeppens 20-30 ton (Almgren 1962: 188).

Enligt Sven B. F. Jansson var knarren, det vikingatida handelsskeppet i första hand, ett rymligt och havsgående skepp, tyngre och kraftigare än långskeppen (Jansson 1985: 55).

7 FÖRKLARINGAR TILL MYNTDEPÅERNAS UPPKOMST

Förklaringarna och teorierna om uppkomsten av silverskatter och övriga myntfynd är många och skulle kunna inordnas under tre olika begrepp, nämligen frågorna varför importerades mynt, varför deponerades de i marken och vilken funktion hade mynt under vikingatiden? Förklaringarna skulle kunna redovisas på följande sätt:

Myntimport

1. Mynten har varit handelsvinster eller uppkommit vid byte av varor mot silver/silvermynt.
2. Mynten har erlagts som sold åt deltagare i vikingatåg österut eller som sold åt "soldater" i tjänst hos bysantinska kejsare eller arabiska kalifer m.fl..
3. Silveret har tagits genom plundring i Östersjöområdet vid regelrätta vikingatåg.
4. Silveret har lämnats som tribut till stormän eller hövdingar vid vikingatåg eller som beskattning med våld.

Myntdeposition

5. Silveret har lagts ned som ett rituellt offer eller vara av någon annan religiös betydelse.
6. Depåerna har varit "bankfack". Mynten har blivit kvar i sina depåer utan att kunna omsättas av någon anledning och sedan blivit bortglömda.

Myntens funktion

7. Silveret har endast haft social funktion.
8. Mynten kan ha använts som ersättning för utnyttjande av hamnar, borgar o.dyl. eller som en slags tull vid leverans av varor.

Dessutom kan politiska orsaker ha lett till att silver ej levererats som råvara. Vidare kan silvergruvor ha slutat att producera och nya gruvor kan ha öppnats på andra håll. Man kan inte heller utesluta att silver lämnats som gåva, kanske som propaganda stormän emellan, eller det kan ha varit fråga om rent personliga tillhörigheter, som smycken och amuletter. Redistribution av tributer och gåvor till underlydande kunde säkerligen också komma ifråga.

De vanligaste förklaringarna till uppkomsten av rikedomerna på mynt är att den är ett resultat av varuutbyte eller handelsvinster eller att silvret har intjänats som sold, då man var hirdman/ livvakt hos kejsaren i Bysans/Grekland, eller att silvret åtkommits genom rov och plundringar i Östersjöområdet.

Jag kan också erinra om ett uttalande av Göran Schildt (Önskeresan 1957 (49): 32), där han säger att forna och sundare tiders människor hade alltid någon reell orsak när de gav sig ut på resa: de ville erövra något, lära sig något, frälsa sin själ, idka köpenskap eller gifta bort sin syster.

8 DISKUSSION OCH TOLKNING AV MYNTFYNDEN

8.1 MYNTCIRKULATIONEN

I det föregående har lämnats en redogörelse för de vikingatida silvermyntfynden på Öland och särskilt för Köpings socken samt för myntfynden i angränsande socknar på Kalmarsund. Det granskade området har då setts som en enhet med Kalmarsund som den stora kommunikationsleden. Som bakgrund har påtalats den expansion av människans aktivitet som sker under vikingatiden - tidig medeltid och det samband mellan klimat - och kulturutveckling som finns enligt Björn Berglund.

Vidare har angivits som mått på den ekonomiska aktiviteten uppkomsten av det stora antalet socknar och sockenkyrkor under 1000- och 1100-talen.

Dessutom har erinrats om att ett mycket stort antal fornlämningar som bevarats på Öland. Detta beror sannolikt på att ön under tiden 1569-1801 varit kunglig jaktmark och minskat i välstånd fram till slutet av 1800-talet (Palm 1983: 56-57). Kalmarsund har däremot ett mindre antal fornlämningar att uppvisa. Kanske har på grund av kustbygdens karaktär som lämplig för åkerbruk och boskapsskötsel depåer av mynt bortdömts eller på annat sätt skingrats.

Som slutsats kan anges att klimat- och kulturutvecklingen, uppkomsten av socknar och sockenkyrkor samt de bevarade fornminnena jämte myntfynden tyder på stor ekonomisk aktivitet i området under vikingatiden.

I uppsatsen har angivits för Öland totalt närmare 10 000 funna mynt från vikingatiden, fördelade på ca 170 fyndplatser varav för Köpings socken 1167 funna mynt på 60 olika fyndplatser- samt för Kalmarsund fler än 748 mynt från 12 fyndplatser. För hela området uppgår antalet mynt till närmare 11 000 st.

Som jämförelse kan erinras om att av ca 220 000 funna mynt i Sverige från vikingatiden kan ca 145 000 hänföras till Gotland och dess ca 850 fyndplatser,

ca 24 300 till Skåne med nästan 200 fyndplatser och 6144 till Blekinge med 16 fyndplatser. För Öland och Kalmarkusten måste då det redovisade materialet anses ganska fragmentariskt och man kan förmoda att liksom på andra håll många fynd bortodlats, förstörts eller ej rapporterats. Ett fåtal arkeologiska undersökningar har gjorts i området - med undantag för Köpings socken. Säkerligen kommer ytterligare fynd att göras.

Klart synes dock att myntcirkulation har förekommit på Öland och Kalmarkusten. Förekomsten av s.k. bitsilver, dvs delar av tenar, tackor och smycken m.m. av silver som påträffats främst i skatfynden, är inte närmare undersökt för det granskade området. En jämförelse av relationen mellan mängden silvermynt och det omyntade silvret under olika perioder skulle kunna ge en tydligare bild av myntcirkulationens utveckling. Förmodligen ökar normalt andelen silvermynt successivt på det omyntade silvrets bekostnad allteftersom en övergång från varuutbyte till reguljär handel sker. Men man kan ju också tänka sig att myntpräglingen minskar på grund av silverbrist och att då en återgång till användning av bitsilver äger rum.

Att varuutbyte och handel förekom visar de fynd av sönderklippta mynt samt av vikter och delar till vågar som har gjorts i depåerna. De sönderklippta mynten kan antas ha använts som växelmynt i en begynnande marknadsekonomi. Som slutsats kan sägas att myntcirkulationens omfattning på Öland och Kalmarkusten knappast kan bestämmas med ledning av det återfunna myntmaterialet.

8.2 MYNTFYNDEN PÅ ÖLAND

I avsnitt 2 har redovisats de gjorda myntfynden på Öland. Det helt övervägande antalet mynt kommer från depåerna. Endast ett fåtal har anträffats i gravar och fornborgar. Däremot är antalet ensamfunna mynt stort i Köpings socken. Jag återkommer till detta i nästa avsnitt.

För Ölands del dominerar de arabiska mynten under 800 - och 900-talen, som framgår av Fig. 6. De stora fynden utgörs av arabiska mynt med slutår omkring 870 och 930 - 950. Det är alltså två höjdpunkter i användningen av arabiska mynt för Öland. Frågan är om detta beror på slump eller om en reell ökning av myntcirkulationen sker. En förklaring måste finnas i de internationella förhållanden som rådde vid dessa tidpunkter och kräver omfattande historiska undersökningar om maktförhållanden, handelsleder och tillgång på silver m.m. De arkeologiska fynden kan här också ge god vägledning.

De tyska mynten kommer till Öland i slutet av 900-talet och dominerar sedan hela 1000-talet (se Fig. 6). Även här visar diagrammet vissa toppår men detta kan liksom för de arabiska mynten bero på att vissa större fynd av mynt gjorts från respektive tider.

Det redovisade materialet synes visa att det varuutbyte och den fredliga handel som bedrivits av de öländska bönderna/handelsmännen under vikingatiden på 800- och 900-talen har varit inriktad österut mot kalifatet i Bagdad och mot Bysans kanske via Bulgar vid Volga. Redan tidigt finns arabiska mynt, dirhemer i de öländska gravarna. De är präglade från mitten av 700-talet (äldsta fyndets tpq är 742). De arabiska mynten uppgår till sammanlagt närmare 6.000 st. Höjdpunkten av denna handel nås i mitten av 900-talet för att sedan upphöra

under 1000-talet. Det finns dock skattfynd från slutet av 1000-talet med arabiska mynt, t.ex. Stora Haglunda tpq 1084.

Som orsaker har angivits silverbrist inom kalifatet eller politiska förhållanden av olika slag. I varje fall sker en omläggning av den öländska handeln mot söder och sydväst. De tyska mynten - drygt 2 400 st har återfunnits - dominerar bilden under tiden 1000 - 1131. Kristendomens utbredning och karolingerrikets tillväxt från början av 800-talet har haft stor betydelse för förändringen. Nya silverfynd gjordes också i Mellaneuropa, t.ex. i Harz vid Goslar. Det yngsta vikingatida skattfyndet, förutom ovannämnda tyska med slutår 1131 (Dörby), har slutår 1121 (Runsberga) och innehåller bl.a. ungerska, danska, svenska och skandinaviska mynt. Tydligt är att för Öland är vikingatiden en blomstrande period liksom för Gotland. Handeln och sjöfarten var betydande.

Här kan tilläggas att ingen nordisk silverbrytning i förhistorisk tid är klart bevisad, enligt Carl-Axel Moberg (Moberg 1969: 170).

Som antytts under avsnitt 5 ger runinskrifterna inte mycken upplysning om målet för resorna. Gårdarrike och Danmark kan ifrågakomma som resmål. I likhet med Mats G. Larsson kan man konstatera, att myntskatterna ger en helt annan bild av utlandskontakterna än runstenarna (Larsson 1990: 126).

8.3 MYNTFYNDEN I KÖPING SÖCKEN PÅ ÖLAND

Som på Öland i övrigt kommer de arabiska mynten till Köping under 800- och 900-talen medan övriga återfunna mynt, främst de tyska dominerar 1000-talet. Det stora antalet ensamfunna mynt från Solberga, ca 50 st, skulle kunna bestyrka gjorda antaganden om Köping som en gammal mötes- och handelsplats. Ett nära samband har kunnat spåras mellan silverfynd och bebyggelse. Enligt Majvor Östergren framgår av gotländskt material att silvret ofta gömdes inne i husen (Östergren 1983 och 1989). Även Nils Blomkvist, som behandlat silverskatter och runstenar på Öland från 1000-talet, har påpekat ett visst samband mellan depositionerna av rörligt kapital (silverskattfynden) och de tidiga medeltida tätorterna på Öland (Blomkvist 1989: 34).

Förmodade handelsplatser på Gotland var bland andra Häffinds i Burs socken, Paviken i Västergarns socken och Fröjel i Fröjels socken. Av intresse är här det förhållandet att antalet ensamfunna arabiska mynt i Häffinds uppgår till ca 85 st. med tpq 749 och i Paviken till ca 120 st. med tpq från 700 till 950.

Skillnaden är att i Köping är de ensamfunna mynten tyska och från 1000-talet medan de ensamfunna mynten i Häffinds och Paviken är arabiska och från århundradena 700 till 1000. Detta kan då förklaras av att den gotländska handeln på dessa platser var långt tidigare än Köpings uppkomst som handelsplats. På Öland är som framgår av avsnitt 2 fynden av arabiska mynt spridda över hela ön med vissa koncentrationer till södra och mellersta delarna av ön.

Däremot har man på sydöstra Gotland i Fröjel, hamnen, vid arkeologiska utgrävningar 1987-1989 påträffat 19 mynt på 19 olika fyndplatser. Av mynten är 17 tyska mynt med tpq 991 (4 st), 1002 (1 st), 1014 (1 st) och 1056 (1 st). Övriga tyska mynt och fyndet av ett eventuellt mynt har ej kunnat dateras, liksom ett skattfynd i hamnen med tre arabiska mynt.

De tyska mynten i Fröjel har i stort sett samma slutår som de ensamfunna tyska mynten i Solberga vid Köpingsviken. Aktiviteterna på dessa handelsplatser synes därför ha varit samtidiga.

Det numismatiska materialet i Köping är ej så omfattande men bidrar till att jämte kulturgeografiska, arkeologiska och historiska uppgifter vittna om att Köping i varje fall under sen vikingatid var en mötes- och handelsplats för mellersta Öland. Platsens betydelse kom att upphöra allteftersom kyrkan och kungamakten framträder. Kalmar kommer från 1200-talets början att ta över som handelsplats i detta område (Blomkvist 1979: 174).

8.4 MYNTFYNDEN I SOCKNARNA PÅ KALMARKUSTEN

Man skulle kunna tro att inte bara Köping på Öland utan även handelsplatser på Kalmarkusten skulle visa upp stora myntfynd från vikingatiden. Så är dock ej fallet. Endast ett fåtal skattfynd har redovisats från denna tid. Tydligt har ölänningar och främst gotlänningar dominerat handeln. Vissa platser på fastlandssidan tycks dock vara av intresse, t.ex. Revsudden i Ryssby socken med skyddad vik mellan södra och norra reven och dessutom det kortaste avståndet i sundet till Öland. Där har det yngsta myntfyndet på det svenska fastlandet gjorts, ett tyskt mynt med tpq 1100. Tyvärr har ett av de största gravfälten som legat på Södra revet förstörts och enligt Manne Hofrén återstår endast helt obetydliga fragment (Hofrén 1971: 27). Köping på Öland når man sjöledes på några timmar. Kanske var Revsudden en mötes- och hamnplats för denna del av kusten.

Även på Kalmarkusten finns de arabiska mynten, de äldsta med slutår 864/5 (Broby) och de yngsta med slutår 955 (Söregärde). Tendensen är emellertid tydlig även här. De arabiska mynten kommer under 800- och 900-talen och efterträds av tyska, engelska och danska mynt under 1000- och 1100-talen. Av intresse kan vara att Brobyfyndets slutår, 864/5 är detsamma som angetts för det stora fyndet i Äskedal i Loftahammars socken av sassanidiska och arabiska mynt.

9 SLUTSATSER OCH SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNINGAR

I det föregående har jag betonat sjöfartens och främst kustfartens stora betydelse för transporter av varor och folk under vikingatiden. Jag har också erinrat om båtmaterialalets beskaffenhet och förmodade handelsleder via Kalmarsund eller längs Ölands östra kust för kontakterna dels med Gotland, Finland, Estland och länderna österut dels med länderna i söder och sydväst, Tyskland, Danmark och England. Sannolikt var Gotland redan tidigt ett betydande handelscentrum i Östersjöområdet. De stora myntfynden där tyder på detta. Öland och Kalmarkusten har haft en mer perifer roll men genom att handel och varuutbyte successivt från slutet av 900-talet inriktats mot söder och sydväst får denna region en ökad betydelse. Det stora antalet tyska mynt i fynden tyder på detta. Förvånansvärt är att mynt, präglade i de polska myntorterna under slutet av 900-talet och under 1000-talet, inte återfinns i det redovisade myntmaterialet från Öland och Kalmarkusten. Kanske fanns vid denna tid inga direkta förbindelser mellan dessa områden och Polen. De långa avstånden och de stormiga och

farofyllda vattnen öster om Bornholm medverkade säkerligen till detta.

Sjöfarten var också säsongsbetonad, d.v.s. den ägde rum främst under sommarhalvåret, då också utländska handelsmän kom till Öland och Kalmarkusten. Vi vet inte med säkerhet något om detta.

Inte heller ger runstenar och runinskrifter från Öland och Kalmarkusten någon vägledning om målet för färderna. Gårdarrike och Danmark nämns men endast kortfattat som vanligt i detta sammanhang.

De arkeologiska källorna ger vid handen att fornminnena på Öland är talrika, medan de på Kalmarkusten är få. Arkeologiska utgrävningar har gjorts men materialet är i stort sett obearbetat.

De litterära källorna är inte särskilt omfattande och berör inte direkt Öland och Kalmarkusten. Under dessa förhållanden blir myntfynden av stort intresse som en källa för forskningen.

Efter dessa allmänna slutsatser övergår jag till att försöka ge svar på frågeställningarna i avsnitt 1.5.

Fråga 1.

Har myntcirkulation förekommit i regionen Öland - Kalmarkusten under vikingatiden, d.v.s. ca 800 - ca 1150?

Svar: Det stora antalet mynt och myntfragment, ofta sönderklippta mynt, som återfunnits i skattfynden tyder på att myntcirkulation ägt rum och succesivt ökat, även om myntmaterialet såvitt angår Kalmarkusten är begränsat. Fynd av vågar och vikter från denna tid är ett stöd för detta.

Fråga 2. Vilka myntslag har dominerat under denna tid?

Svar: Sassanidiska drachmer finns i tidiga fynd under vikingatiden men är få till antalet. Arabiska dirhmer dominerar i senare fynd och där återfinns enstaka bysantinska och karolingiska mynt. Dirhemerna finns även i fynden från 1000-talet och framåt.

Från slutet av 900-talet och fram till den behandlade periodens slut, d.v.s. ca 1150, dominerar de tyska mynten. De danska och engelska mynten uppenbarar sig nu i fynden. Även några enstaka svenska mynt förekommer från 1000-talet i fynden på Öland.

Fråga 3. Finns det regionala likheter eller olikheter i myntfynden?

Svar: Det helt övervägande antalet mynt från vikingatiden har man funnit på Öland, närmare 10 000 st. Fyndplatserna där synes, med några undantag t. ex. Köpingsvik och Vagnborga, ligga på östra sidan av ön och vara koncentrerade till två områden, det ena på södra Ölands mellersta del och det andra på mellersta delen av ön, se kartorna Fig. 4. För hela Öland redovisas 49 skattfynd med slutår för mynten från 742/3 till 1131. Köpings socken på Öland synes intaga en särställning genom handelsplatsen i Köpingsviken på öns västra kust. I denna socken har man funnit närmare 1200 mynt. För Köpings socken redovisas sju skattfynd och ett stort antal ensamfunna mynt, ca 50 st, med slutår från 803/4

(Klinta, gravfynd ett arabiskt mynt) till 1082 (Solberga, ett tyskt mynt).

För Solberga by vid Köpingsviken finns ca 50 st ensamfunna tyska mynt, tpq 991-1082. Orsaken härtill är säkerligen att området vid Köpingsviken har varit en lämplig och mycket använd hamn- och handelsplats. Aktiviteter här har enligt flera författare ägt rum under 900-1100-talen intill dess Kalmar tar över som handelsplats från ca 1200.

För de angivna socknarna på Kalmarkusten redovisas ca 750 mynt i 12 skattfynd, vilket är avsevärt mindre än jag väntat. De innehåller i tre fall enbart arabiska mynt och i ett fall enbart tyska mynt. Tpq för fynden avser tiden 864/5 (Broby, arabiska mynt) - 1100 (Revsudden, tyska mynt).

Vissa likheter i myntutvecklingen synes föreligga för Öland totalt och för Kalmarkusten, även om Kalmarkustens fynd är relativt fåtaliga.

Fråga 4. Hur har mynten kommit till Öland och Kalmarkusten ?

Svar: Det synes mig vara mest sannolikt att detta skett genom varuutbyte och handel under fredliga förhållanden, även om myntförvärv genom plundring och som intjänad sold inte kan uteslutas. Några belägg för att vikingatåg utgått från detta område synes inte finnas.

Fråga 5. Varför lades mynten ned i skattfynden och lämnades sedan kvar?

Svar: Det synes vara mest sannolikt att mynten i skattfynden, d.v.s. i depåerna eller "bankfacken", blev nedlagda där inför kommande oroliga tider. Den s.k. orosteorin, som Mårten Stenberg ansluter sig till (Stenberger 1964: 739), torde stå sig tills vidare i avvaktan på ytterligare forskning.

Bertil Palm har framhållit att Öland i slutet av 1100-talet utsattes för täta anfall av vendiska och andra vikingar från andra sidan Östersjön (Palm 1983: 53). Kanske var det dessa anfall som ledde till att ölännigar och andra kustbor deponerade silverskatter i jorden eller i boningshusen och att skatterna senare blev kvar i depåerna.

10 SAMMANFATTNING OCH SLUTORD

När det gäller vikingatiden saknas nästan helt skriftliga källor. Vi har det numismatiska, det arkeologiska och det historiska materialet att utgå ifrån. Även kulturgeografiska aspekter och klimatsynpunkter kan bidra till en förståelse av denna tid. Det blir därför i stor utsträckning fråga om indicier och tendenser som skall tydas och tolkas.

I det föregående har jag i huvudsak betonat de numismatiska fynden på Öland och Kalmarkusten. De måste dock placeras in i det historiska sammanhanget liksom i det arkeologiska, vilket ej ankommer på denna uppsats. Några antydningar har dock gjorts, som framgår av texten.

En sammanfattning av uppsatsens innehåll skulle betona sjöfartens och handelns betydelse för en relativt välbärgad befolkning av bönder och handelsmän på Öland och Kalmarkusten med livliga kontakter österut under 800- och 900-

talen, då de arabiska myntfynden dominerar, samt söderut och i väster under 1000- och 1100-talen, då främst de tyska mynten blir förhärskande. Detta återspeglas i det funna myntmaterialet, som dock får anses ganska fragmentariskt.

ATA	Antikvariskt-topografiska arkivet
FFT	Finska fornminnesföreningens tidskrift
KHL	Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid
KLM	Kalmar Läns Museum
KMK	Kungl. Myntkabinettet
KVHAA	Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien
NNUM	Nordisk numismatisk unions medlemsblad
NNÅ	Nordisk numismatisk årsskrift
RAGU	Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar
RAÄ	Riksantikvarieämbetet
SHM	Statens Historiska Museer

- Adam av Bremen. 1984. Historien om hamburgstiftet och dess biskopar. Övers. av E. Svanberg. Stockholm.
- Almgren, B. 1962. Vikingatåg och vikingaskepp. Tor VIII. Uppsala.
- Andersson, H. 1990. Medeltidsstaden 73. Stockholm.
- Andrén, A. 1983. Städer och kungamakt - en studie i Danmarks politiska geografi före 1230. Scandia, band 49:1. Lund.
- Berglund, B. 1968. Vegetationsutvecklingen i Norden efter istiden. Sveriges natur. Årsbok. Lund.
- Blomkvist, N. 1974. Handelsplätze und Silberschatzfunde auf Öland in der Zeit von 800 bis 1200. Zeitschrift für Archäologi des Mittelalters. Jahrg. 2. 1974.
- Blomkvist, N. 1979. Kalmar stads historia I. Huvudredaktör Ingrid Hammarström. Kalmar.
- Blomkvist, N. 1989. Människans mönster i naturen - några systemteoretiska prov på Ölands medeltid. Människlighet genom millenier. En vänbok till Åke Hyenstrand. Stockholm.
- Carlsson, G. 1961. Historieskrivning, Sverige och Finland. KHL 6, spalt 587-91.
- CNS Corpus Nummorum Saeculorum IX-XI qui in suecia reperti sunt, Stockholm
- Hagberg, U.E. 1967. The Archaeology of Skedemosse I-II. KVHAA. Monografiserie. Uppsala.
- _____ 1973. Köping på Öland. Tor XV. Uppsala.
- _____ 1978. Vikingatidens Köping på Öland. FFT 75.
- _____ 1978. Tiotusen år på tio sidor - ett försök till sammanfattning. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård. Kalmar.
- _____ 1979. Den förhistoriska Kalmarbygden. Kalmar stads historia I. Huvudredaktör Ingrid Hammarström. Kalmar.
- Hallberg, G. 1983. Ortnamn i Sverige. Stockholm.
- Hansen, M. 1990. Udmøntningernes størrelse i Danmark og Skåne i 1.000 årene. NNUM 1990:3.
- Herrmann, J. 1985. Hofverband und Handwerksproduktion als Grundlage des frühgeschichtlichen Handel. VII th Visbysymposium. Gotlands fornsal, Visby.
- Hofrén, E. 1961. Vikingabygden vid Ljungbyån. Meddelanden från Kalmar läns fornminnesförening XLIX. Kalmar.

Hofrén, M. 1944. Skäggenäs. En småländsk kustbygd. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård XXXII. Kalmar.

_____ 1971. Ryssby socken. Ryssby hembygdsförening. Kalmar.

Hårdh, B. 1976. Wikingerzeitliche Depotfunde aus Südschweden. Probleme und Analysen. Varberg.

Inventori in honorem, 1980. En vänbok till Folke Hallberg. RAÄ. Stockholm.

Jansson, S. B. 1985. Runinskrifter i Sverige. Stockholm.

Johnson, M. och Schulze, H. 1990. Köpingsvik. Medeltidsstaden 77. Stockholm.

Jonsson, K. 1975. Fastlandsmyntningen under Birger Magnusson. NNÅ 1975-76.

_____ 1987. Viking - Age hoards and late anglo-saxon coins. Stockholm.

_____ Finds of Viking-Age coins in Sweden. Comm. Ns 3, i korrektur.

Lagerqvist, L. O. 1970. Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt. Stockholm.

Larsson, M.G. 1990. Runstenar och utlandsfärder. Lund.

Lindkvist, T. 1988. Plundring, skatter och den feodala statens framväxt. Uppsala.

Malmer, B. 1965. Olof Skötkonungs mynt och andra Ethelred- imitationer. Stockholm.

_____ 1966. Nordiska mynt före år 1000. Lund.

_____ 1989. The Sigtuna Coinage C. 995 - 1005. Commentationes de nummis saeculorum IX - XI in Suecia repertis. Nova series 4. Stockholm.

_____ 1991. Kung Olofs mynthus i kvarteret Urmakaren, Sigtuna. Sigtuna museers skriftserie 3.

Medeltidsstaden. 1976-1990. Rapport 1-75. Stockholm.

Moberg, C-A. 1969. Introduktion till arkeologi. Lund.

Nestorskrönikan. 1919. Övers. av S. Norrback. Stockholm.

Nihlén, J. 1977. Det sällsamma Småland. Lund.

Palm, B. 1983. Öland, utg. av S. Gillsäter och S. Malmberg. Trevi.

_____ 1986. Boken om Köpings och Egby socknar. Köping-Egby hembygdsförening. Borgholm.

Petersson, K-G. 1958. Ett gravfynd från Klinta, Köpings sn, Öland. Tor IV. Uppsala.

- _____ 1964. Det vikingatida Köping på Öland. Lic. avhandl. Uppsala, otryckt.
- Petersson, K-G. och Linder Welin, U. S. 1963. The Slubbemåla Hoard. Medd. från Lunds universitets historiska museum. Lund.
- Rimbert. 1986. Boken om Ansgar. Stockholm.
- Rosén, J. 1962. "Husaby". KHL 7, spalt 94-96.
- Roslund, M. 1990. Makt och människor i kungens Sigtuna. Redaktör S. Tesch. Sigtuna.
- Runinskrifter, Smålands (1935-61), Kinander, R.
_____ Ölands (1900-1906), Brate, E. och Söderberg, S.
- Sawyer, P. H. 1985. Kungar och vikingar. Stockholm.
- Schulze, H. 1986. Boken om Köpings och Egby socknar. Köping-Egby hembygdsförening. Borgholm.
- _____ 1987. Ölands järnåldersgravfält I. Red. Margareta Beskow Sjöberg. Kalmar.
- Schück, A. 1926. Studier rörande det svenska stadsväsendets uppkomst och äldsta utveckling. Uppsala.
- _____ 1933. Sveriges vägar och sjöleder under forntid och medeltid. Nordisk kultur XVI. Stockholm.
- Schück, H. 1914. Uppsala öd. Uppsala.
- Sjöborg, N. H. 1822. Samlingar för Nordens Fornälskare. Kommentar av Maj Odelberg. Rediviva 1978. Stockholm.
- Sjöholm, E. 1977. Gesetze als Quellen mittelalterlicher Geschichte des Norden. Stockholm.
- Stenberger, M. 1933. Öland under äldre järnåldern. Stockholm.
- _____ 1976. Eketorp. Acta Archaeologica.
- _____ 1979 (64). Det forntida Sverige. Uppsala.
- Thurborg, M. 1986. Regionala ekonomiska strukturer. En analys av öländska silverdepåer 800-1100. AK 004. Uppsats i arkeologi. Stencil. Stockholm.
- Vita Ansgarii. 1961. Utgiven av Trillmich, W. och Buchner, R. Berlin.
- Wulfstans resa. 1983. Sandred, K. I. Gutar och vikingar. Stockholm.
- Östergren, M. 1983. Silverskattnas fyndplatser - farmännens gårdar. Gutar och

1989. Mellan stengrund och stenhus. Gotlands vikingatida silverskatter som boplatsindikation. Arkeologiska skrifter från RAÄ:s Gotlandsundersökningar. RAGU 1989. Visby.

Omslagsbilden visar Söregärdeskatten, Ryssby socken (foto P.-O. Bohlin, Inventori 1979:209).

Fig. 1. Karta över Öland och Kalmarkusten.

Fig. 2. Handelsplatser och tidiga städer i Östersjöområdet samt skattfynd med arabiska mynt med tpq före år 850. (efter Herrmann 1985).

Fig. 3. Kiev-rikets utsträckning vid 1000-talets mitt (efter Roslund 1990: 59).

Fig. 4. Fördelningen av mynt under tre tidsperioder på Öland (efter Thurborg 1986).

Fig. 5. Socknarna på Öland (efter Thurborg 1986).

Fig. 6. Antal arabiska resp. tyska mynt i öländska fynd baserade på fyndens tpq.

Fig. 7. Karta över Köpings socken (Topografiska kartan, skala 1:50 000, Lantmäteriverket).

Fig. 8. Karta över socknar i Norra Møre och Södra Møre härader (Kalmar stads historia I, 1979: 78).

Fig. 9. Karta över socknarna i Stranda härad.

Fig. 10. Karta över delar av Ryssby socken (Topografiska kartan, skala 1:50 000, Lantmäteriverket).

Fig. 11 Runsten vid Gårdby på Öland (efter Sjöborg 1822: 79).

Tabell. Rapport över vikingatida skattefynd på Revsudden, Ryssby socken (KLM 18.819).

46

18.819	Ryssby sn.
	Refsudden.
Skattefynd.	
vikingatid.	

Silvermynt.

Enl. bestämning av antikv.N.L.Rasmusson 1953:

- 1.England,Knut 1014-35,Typ E,London,Godman.
Jfr.B.E.Hildebrand 2411.
Genomborrat ex.
- 2.Nedre Lothringen (Lüttich ?),Konung Otto III.
983-96.Dannenberg 340.Hävernicks 162. 1 ex.
- 3.Thiel,Henrik II som kejsare 1014-24.
Dannenberg 580. 1 ex.
- 4.Hamaland,Wigman III 1016.
Dannenberg 1229.
- 5.Östfriesland,omkring 1080/90.
Dannenberg 1852. Fragment.
- 6.Worms,Henrik II 1002-24.
Dannenberg 845. 1 ex.
- 7-8.Speyer,Henrik III som konung 1039-46.
Dannenberg 830. 2 Fragment.
- 9.Strassburg:Kuno 1100-23,
Blätter für Münzfrunde 1939,s.354,nr.10.
- 10.Nürnberg,Hans Krauwinckel,1586-1635.Räknepenny.
Funna tillsammans "under en rot" vid grundgräv-

ning å Refsudden,nära S.stranden vid början av

vägen,som går ut till fyren.Ett ~~Hannover~~ mynt,nr.

10 fanns bredvid de övriga,men har sannolikt icke

tillhört samma fynd.Ett av mynten inkom 1942,de

övriga funna och inlämnade 1941 av montör L.Win-

qvist,Rockneby.

SMÅLAND (Kalmarkuster)

Nr	Tp	Fyndort	Socken	Ls	År	Antal	Länder	Litteratur	Mus	Inv
1107.0	1046.0	Norby	Döderhult	Sm	1835	43	G	H 253	SHM	705
1109.0	1060.0	Binga	Hossmo	Sm	1855	105	c G H E D	H 249; KJ S86	SHM	2170
1109.5	0.0	Skälby, Kungsladugården	Kalmar	Sm	1831	13	+	A	SHM	1304
1110.0	1080.0	Törnebylätt	Kalmar	Sm	1935	8	G B o E	H 301; KJ S122	SHM	20922
1111.0	978.9	Kalmar (nära)	Kalmar	Sm	1673	7	++ A G E	H 383; KJ S15	Pri	:1 (1831)
1114.0	906.9	Nygård	Lofa	Sm	1823	c	55	A	LUHM	-
1115.0	934.5	?	Lofa	Sm	1853	2	A	Tbg MS II, 43	Pri	UUMK
1116.0	949.5	Hula	Lofthammar	Sm	1832	45	A	Tbg MS II, 43	SHM	601
1117.0	864.5	Åskedal	Lofthammar	Sm	1876	f	2.043	A	SHM	5872
1118.5	1027.0	Simpevarp, grav 352:2	Mönsterås	Sm	1974	2	G	Ss A	SHM	6058 KMK dnr 288/90
1120.0	962.0	Slubemåla (Käppevik)	Mönsterås	Sm	1960	181	A Vb G Nd		SHM	dnr 3882/75
1120.3	1100.0	Revsudden	Ryssby	Sm	1941	9	G E	Hagberg 1979, 416	KLM	28104
1120.6	0.0	Ryssbylund	Ryssby	Sm	1900	b	3	+	KLM	18819
1121.0	954.5	Söregårde	Ryssby	Sm	1903	f	A Vb	Hagberg 1979, 416	KLM	1476
1123.0	916.5	Södra Kärr	Söderåkra	Sm	1859	85	A		SHM	12025
1129.0	864.5	Broby	Voxtorp	Sm	1883	82	A		SHM	2608
1132.0	0.0	?	Åby	Sm	1900	b	1	A	SHM	7301
								Hagberg 1979, 416	KLM	3396

ÖLAND

Nr	Tp	Fyndort	Socken	Ls	År	Antal	Länder	Litteratur	Mus	Inv
1771.0	1023.0	Stora Haglunda	Alböke	Öl	1761	22	A G E	H 393; KJ S56	SHM	374
1772.0	1084.0	Stora Haglunda	Alböke	Öl	1927	1024	A By G H E H N S I D Sw	H 344; KJ S112	SHM	18287
1773.0	867.0	Algutsrum	Algutsrum	Öl	1849	13	Ss A		SHM	1985
1774.0	978.9	Gråborg	Algutsrum	Öl	1937	b	1	E	KLM	15894
1775.0	912.9	?	Algutsrum/N. Möckl	Öl	1872	1	A		SHM	4803
1776.0	0.0	Borgholm (nära)	Borgholm	Öl	1891	c	1	A	Pri	LUHM acc 1891-2
1777.0	943.9	Bredsåtra	Bredsåtra	Öl	1768	840	c	A	Pri	
1778.0	0.0	Bredsåtra	Bredsåtra	Öl	1780	6	+	A	SHM	101
1779.0	808.5	Bredsåtra	Bredsåtra	Öl	1926	1	A		SHM	18049
1780.0	0.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	KMK	-
1781.0	0.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	-	dnr 6214/75. F 407
1782.0	0.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	-	dnr 6214/75. F 404
1783.0	0.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	-	dnr 6214/75. F 402
1784.0	1000.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	-	dnr 6214/75. F 408
1785.0	1002.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	-	dnr 6214/75. F 405
1786.0	1014.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	-	dnr 6214/75. F 406
1787.0	1027.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	-	dnr 6214/75. F 403
1788.0	1038.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1974	5	1	G	-	dnr 6214/75. F 400
1789.0	1039.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1976	1	G		-	dnr 6214/75. F 401
1790.0	991.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1976	1	G		-	dnr 198/77. F 410
1791.0	1027.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1976	1	G		-	dnr 198/77. F 412
1792.0	1031.0	Gåbebo	Bredsåtra	Öl	1976	1	G		-	dnr 198/77. F 413
									-	dnr 198/77. F 409

--1793.0	Gåtebo	Bredsåtra	Öl 1976	1	G			KMK	-	dnr 198/77. F 411
1794.0	Melösa	Bredsåtra	Öl 1943	1	A			SHM 23077		
1795.0	Torp	Böda	Öl 1852	697	A By G Bo H E S I D Nw	H 302; KJ S103		SHM 1913		
1796.0	Laxeby	Egby	Öl 1952	6	A			SHM 24668		
1797.0	Föra	Föra	Öl 1813 c	200 +	G E	H 106, 230; KJ S10, 81		SHM 8513	10957 20390 23289	
1799.0	Greda	Föra	Öl 1850	5	G E D	H 172; KJ S73		SHM 1639		
1800.0	Eketorp	Gräsgård	Öl 1964 6	1	A			KMK101340		
1801.0	Eketorp	Gräsgård	Öl 1964 6	1	G			KMK101340		
1802.0	Gårdby, grav	Gårdby	Öl 1844	1	A			SHM 1304		
1803.0	0.0	Gårdby, grav?	Öl 1893	3	A			KLM 4687		
1804.0	807.5	?	Öl 1857	2	A					
1805.0	922.5	Ullevi	Öl 1832 f	44 +	A	Tbg MS II, 79		SHM 600	1383 + 1 ex KLM?	
1806.0	916.5	Gårdslösa prästgård	Öl 1925	4	A			SHM 17735		
1807.0	953.5	Jämjö	Öl 1869	5	A			SHM 4205		
1808.0	952.5	Jämjö	Öl 1891	61	A			SHM 8879		
1809.0	1121.0	Runsberga	Öl 1903	220	G H E S I D Sw	H 363; KJ S114		SHM 12080		
1810.0	1036.0	Störlinge	Öl 1902	233	A G E S I D Sw	H 216; KJ S79		SHM 11945		
1811.0	863.5	Södra Gårdslösa	Öl 1842	34	A			SHM 1009		
1812.0	942.5	?	Öl 1916	5 +?	A			Pri		
1813.0	930.5	Triberga	Öl 1960	677	Ss A			KLM 32774		
1814.0	905.5	Alvedsjö	Öl 1857	1	A			SHM 2415		
1815.0	915.5	Högbj prästgård	Öl 1841	7	A			SHM 957		
1816.0	0.0	Skogshed	Öl 1829	1	By			SHM -		
1817.0	0.0	Odens flisor, grav 6	Öl 1904	1	A			SHM 12321		
1818.0	742.5	Björby, grav 2	Öl 1935	1	A			SHM 21207		
1819.0	953.5	Kastlösa	Öl 1952	1126	A Vb			KLM 23964		
1820.0	1048.0	Nyby	Öl 1846	275	G E I N S I D	H 266; KJ S95		SHM 1271		
1821.0	0.0	Klinta	Öl 1775	2	A					
1822.0	1060.0	Klinta	Öl 1779	1000 *	G E S I D			SHM -		
1823.0	809.5	Klinta, gf 59, grav 2	Öl 1957	1	A	H 427; KJ S98		SHM 25840		
1824.0	803.5	Klinta, gf 59, grav 3	Öl 1957	1	A	ÖJG 103		SHM 25840		
1825.0	892.9	Klinta, gf 60, grav	Öl 1938	1	A	ÖJG 106		SHM 22101		
1826.0	0.0	Klinta, grav	Öl 1980	1	G	ÖJG 101				
1827.0	997.0	Klinta, grav	Öl 1980	1	SI				F 31	
1828.0	0.0	Köping skolal, grav 4	Öl 1980	1	?				F 20	
1829.0	0.0	Köping skola, grav 6	Öl 1980	1	E/SI?	ÖJG 96		SHM -	dnr 4865/80	
1830.0	0.0	Solberga, grav	Öl 1978	1	G	ÖJG 99		SHM -	dnr 4865/80	
1831.0	0.0	Solberga, grav	Öl 1978	1	G				F 17	
1832.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	2	E/D				F 5	
1833.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 1996	
1834.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 1521	
1835.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 992	
1836.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 1513	
1837.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 992	
1838.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	2	G				F 1495	
1839.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	3	G				F 4735	
1840.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 923	
1841.0	1002.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 989	
1842.0	0.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 990	
1843.0	1020.0	Solberga	Öl 1971 3	1	G				F 259	
			Öl 1971 3	1	G				F 987	

1891.0	799.5	Södra Bårby	Mörbyl'	Öl 63	1	A	LUHM	-
1892.0	978.9	Bläsinge	Norra Möckleby	Öl 1900 c	1	E	KLM 25621	ff
1893.0	1018.0	Dörby	Norra Möckleby	Öl 1851	2	G D	SLM 1672	
1894.0	1131.0	Dörby	Norra Möckleby	Öl 1851	1	G	SLM 1742	
1895.0	1036.0	Dörby	Norra Möckleby	Öl 1853	1	G	SHM 2005	
1896.0	723.5	Dörby	Norra Möckleby	Öl 1866	1	A	SHM 3563	
1897.0	787.5	Dörby	Norra Möckleby	Öl 1889	1	A	SHM 8556	
1899.0	997.0	Gillberga	Persnäs	Öl 1926	1	SI	SHM 18214	
1900.0	991.0	Persnäs, grav	Persnäs	Öl 1890	1	G	SHM 8835	
1901.0	1050.0	Södvik	Persnäs	Öl 1840	13	A G E D	SHM 900	
1902.0	1037.0	Trosnäs	Persnäs	Öl 1822	17 ++	G Bo E D	Pri	
1903.0	1053.0	Mysinge	Resmo	Öl 1832	191	A G E S I D	SHM 1304	
1904.0	900.0	Resmo kyrka (vid)	Resmo	Öl 1927 b	1	A	KLM 9473	
1905.0	778.5	Vanserum	Runsten	Öl 1867	1	A	SHM 3669	
1906.0	771.9	?	Runsten	Öl 1877	1	C	SHM 6051	:26
1907.0	805.9	Räpplinge	Räpplinge	Öl 1825 c	13 +	A	Pri	
1908.0	942.5	Ekelunda	Sandby	Öl 1872	1	A	SHM 4772	
1909.0	900.5	Ekelunda	Sandby	Öl 1902	1	A	SHM 11759	
1910.0	922.5	Ekelunda	Sandby	Öl 1939	1	A	KLM 17900	
1911.0	951.5	Norra Näsby	Sandby	Öl 1870	21	A	SHM 4326	
1912.0	1000.0	Norra Sandby	Sandby	Öl 1959	1	G	SHM 26199	
1913.0	929.5	Sandby prästgård	Sandby	Öl 1874	1	A	SHM 5292	
1914.0	894.5	Skarpa Alby	Sandby	Öl 1840	2022	A	SHM 936	
1915.0	913.0	Skarpa Alby	Sandby	Öl 1953	1	By	SHM 25229	
1916.0	920.5	Säby	Segerstad	Öl 1881	17	A	SHM 6825	
1917.0	917.5	Treby	Segerstad	Öl 1896	1	A	SHM 10039	:308
1918.0	936.5	?	Segerstad	Öl 1907	1	A	SHM 13152	
1919.0	0.0	Smedby kyrka (nära)	Smedby	Öl 1933 b	2	A	Pri	
1920.0	915.5	Stora Smedby	Smedby	Öl 1844	1	A	SHM 1177	
1921.0	904.5	Stora Smedby	Smedby	Öl 1924	1	A	SHM 17439	
1922.0	949.5	?	Smedby	Öl 1849 c	1	A	SHM 1552	
1923.0	1042.0	Frösölunda	Stenåsa	Öl 1918	164	G Bo E S I D Sw	SHM 16047	
1924.0	743.5	Slagerstad (S. Kvinneby), gr.	Stenåsa	Öl 1876	1	A	SHM 5682	
1925.0	949.5	Alunbruket	Södra Möckleby	Öl 1884	47	A	SHM 7589	
1926.0	934.5	Södra Möckleby	Södra Möckleby	Öl 1877	61	A	SHM 5964	
1927.0	854.5	Södra Möckleby	Södra Möckleby	Öl 1901	1	A	SHM 11494	
1928.0	907.5	Södra Möckleby prästgård	Södra Möckleby	Öl 1859	1	A	SHM 2609	
1929.0	946.9	Arontorp	Torslunda	Öl 1833 f	167	A	SHM 611	4265
1930.0	0.0	Lenstad	Torslunda	Öl 1837	1	A	SHM 1304	1837:55
1931.0	955.5	Lenstad	Torslunda	Öl 1883	1	A	SHM 7210	
1932.0	919.5	Skogsby	Torslunda	Öl 1959	1	A	KLM 27304	
1933.0	0.0	Tävelsrum	Torslunda	Öl 1868	1	A	SHM 3841	
1934.0	805.5	Karlevi, grav	Vickleby	Öl 1886	2	A	SHM 21589	
1935.0	950.0	Karlevi, grav 2	Vickleby	Öl 1899	1	G	SHM 11008	
1936.0	949.5	?(Adlersparre)	?	Öl 1803	11	A Vb	UUMK	-
1937.0	951.5 ?	?	?	Öl 1920 b	39	A	SHM 16472	20+22 ?

